

EXIMII

DOCTORIS HIERONY-
 mi Stridonensis uita, ex ipsi-
 us potissimum literis conte-
 xta per DESYDERIVM
 ERASMVV ROTEM
 RODAMVM.

IBL

IN INCLYTA BASILEA.

Ioānis Cincinnij Lippiensis
 Constabat albis. ij.

Anno gratiæ. 1519.

V. 16

LAUDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

1511

EX
CTORI
doner
mur
D
modum pu
Cumbus ab
de pieq in
inflamm

EXIMII DO

CTORIS HIERONYMI STRI/
donensis uita, ex ipsius potissi-
mum literis contexta per
DES. ERASMVV
ROTHEROD.

QVIDEM
haud sū ne-
scius, ueterū
p̄ multos in
hac fuisse se-
tentia, ut pi-
um & officio
sum esse du-
cerent, in cō-
modum publicum, apte confictis narra-
tionibus abuti: nempe uel ad uitam re-
cte piēq; instituēdam, uel ad erigendos
& inflammandos ad honesti studium
A 2 cessantium

cessantium animos, uel ad fulciendam quorundam imbecillitatem, uel ad territandos impios, quos neq; ratio corrigit, neq; mouet charitas, uel ad illustrandam miraculis sanctorum hominum gloriã. Atq; hoc fuci genus, nec Platoni displicuit, nec Origeni, nec horum dogma secutis. Certe obiicit hoc Hieronymus Ruffino, atq; hic uicissim in Hieronymum regerit, malēs alterum eodem conspurcare luto, q̄ in se coniectum lutum abstergere. Est quidem mira quædam uulgi credulitas, imò nescio quid penitus insitum animis mortalium, ut ficta libentius audiant quàm gesta: & commēticijs supràq; ueri fidem fabulis libentius assentiãtur q̄ ueris: adeo ut olim uiri prudentes quicquid uehementer cōmendatum esse uellent multitudini, id fabulosis miraculis celebrarēt: uelut numinum religionem, origines urbium aut gētium, exordia nobilium familiarum, exempla clarissimorum principum. Hoc igitur imperitorum affectu, ad ipsorū abuti commodum, permittebant illi, sed non nisi sapienti uiro, propterea quod huius rei fructus omnis pereat, si semel suboleat artificium mentiendi. Verum hac quidem in parte haud grauatim in Augustini sententiã pedibus eo, non solum ob eam causam, quam ille sanè grauem adducit, ne si semel in Christianorū literis suborta fuerit mēdacijs suspicio, fiat ut nec his habeat fides, quorū autoritatem modis omnibus indubitata & incōulsam esse oportet, sed multo magis, quod meo iudicio, ne possit

Vulgi credulitas.

Augustinus

possit quidem uir probus ac sapiens esse, qui tam male sentiat, tum de sanctis uiris, tum de lectoribus. De sanctis quidem, quos aut usq; adeo iudicant propriae domesticæq; laudis inopes, ut alienis mendacijs putarint illustrādos, aut adeo ^{κενοδοξοι} stulteq; gloriosos, ut Aesopicae corniculæ ritu, uelut in proscenio gaudeant ostentari, ficticjs laudibus ceu plumis alienis adornati. De lectoribus autem, quos omnes aut ita stupidos ac mucosus naribus arbitrati sint, ut cum ueritas semper habeat suam faciem, nullis imitabilem fucis, nō queant excogitatam artificio fabulā à uero dignoscere, aut certe adeo gratis etiam nequam & peruersos, ut scientes ac uolētes faueant uanitati. Quod si uitari non potest, quo minus istiusmodi fabulamenta misceantur nostris uoluminibus, certe quod proximum est, optarim. Quid istud inquires? Nimirum platen eximium ac prudētem, catūq; *Catus mentiendi artifex* mentiendi artificem. Quandoquidē iuxta Socratis sententiam, nemo sit ad mentiendum accommodatior, q̄ qui ad uera dicēdum est appositissimus: quod eiusdem artificis parteis esse ducat, certissime ueridicum esse, & nihil omnino ueri dicere. Hoc quidem consilio, suam historiam contexuit Herodotus. Hac ratione Xenophon Cyri descripsit institutionem, non ad historiae fidem, sed ad exemplum probi principis. Nec aliò spectasse uidetur Homerus ille, quem iure fabularum oceanū possis dicere. Verum hi quemadmodū ingenij quidem &

A ; eloquentiae

Catus mentiendi artifex

eloquentiæ laudem fingendo promeriti sunt, ita dū ma-
lum uirtutis exemplar effingunt, ac proponunt, nō me-
diocriter offererūt uitæ mortalium. Siquidem Herodo-
tus stultos plerōq; facit principes. Xenophon, uafum
quempiam & ἀγκυλομήτιμ̄ expressit, potius q̄ uere pru-
dentem ac salutarem principem. Homerus eiusmodi fa-
cit deos, cuiusmodi nolit magistratus, bene morata ciui-
tas. Deinde tales depinxit uxores deorum, qualē nemo
probus ciuis, coniugē aut optet domi suæ, aut ferat. De-
niq; tales finxit deorum filios, ut nemo sanus paterfami-
lias, similes sibi liberos uelit obtingere: ut non abs re Pla-
to locum illi negarit in sua republica. Neq; uel tantillum
erat causæ, cur Alexander ille magnus inuideret Achilli,
talem laudum præconem, si penitus intellexisset, quid sit
uere magnum ac salutarem agere principem. Ego nihil
arbitror esse rectius, q̄ eiusmodi describere sanctos, cu-
iusmodi fuerunt ipsi, in quorum uita si quid etiam erra-
ti deprehenditur, hoc ipsum nobis uertitur in exemplū
pietatis. Cæterum si quis omnino figmentis delectetur,
is si prudenter effingat piij uiri simulacrum, quocūq; no-
mine, non sacco, cilicio, flagris, prodigiosis ieiunijs, uigi-
lijis non credendis, sed ex ipsis CHRISTI decretis, sic ut
primum Christianæ pietatis uim penitus habeat cogni-
tam ac perspectam, deinde scite illius exprimat imagi-
nem, is mihi fortasse tolerabitur. Etiam si quātumuis gē-
næ nitorem ac lucem effingat artifex, certe natiuā gem-
mā

Qualiter de
scribendi
sancti.

PER ERA
quum nancq; a
uirtutis quam
erat, qui pulchē a
chicropis, diuos
deus Hierony
nem pro uerbiu
erit hūc pro ptera
pro doctrina pari
er, que tam erudi
hūmōq; præconi
eridam quenda
Pentem dū limi
alibus linguæ n
tana uigiem li
dūmpuam hō
pudicus omnes or
tūm, qui mortales
tūm habuerit. Qui
omnes sit, non p
propi. Verum nu
ten nate. Eulebi
mū hūgulinus, n
tūm, aliquid tie
hūgulinus, que
prope hū similem
propos, eadē sermo

ma uim nunq̄ assequitur imitatio. Habet suam ^{ἐπέγραφα}
 αμ ueritas, quam nullum æquat artificium. At istos quis
 ferat, qui plusq̄ anilibns deliramentis, infantibus, indo/
 ctis, ineptis, diuos nobis non celebrant, sed contamināt.
 At diuus Hieronymus, nisi quod abunde iuxta Græ- Hieronymus
 corum prouerbiū, αὐτὸς αὐτὸν ἠύλησεν, hac parte parū
 erat felix: propterea quod unus præcipue dignus esset, ut
 pari doctrina pariq̄ facundia, posteris commendare-
 tur, qui tam erudito tamq̄ mellito ore, CHRISTI san-
 ctorumq̄ præconia cecinisset: haud scio quonam fato,
 in rabulam quendam incidit, sic undique sui similem, &
 Hieronymi dissimilem, ut nescias quid in eo potissimū
 admireris, linguæ ne prodigiosam infantiam ac balbu-
 tiem, an insignem literarum inscitiam, an mirā mentien-
 di impudentiam: hominē profecto dignū, quē si uiuat,
 publicitus omnes omnium mortalium manus saxis ob-
 ruant, qui mortales uniuersos pro saxis, non pro homi-
 nibus habuerit. Quis enim illius legens nānias, ni pla-
 nē truncus sit, non protinus sentiat personatum histrio-
 nem: qui Vertumnum quēdam aut Proteum nobis re-
 ferens, nunc Eusebius est Cremonensis, nunc Cyrillus,
 nunc Augustinus, nunc Ambrosius, nonnunq̄ si libeat
 Damasus, aliquoties ipse, si superis placet, Hieronymus.
 Sed quibuscunq̄ plumis, nobis opertus prodit, uox
 ubique sui similem coccyem arguit. Idem ubiq̄ dicen-
 di lepos, eadē sermonis Venus. Cuius stuporē, ut nihil
 accedat

Autor uitæ
 diui Hiero-
 nymi, notat
 tus.

accedat, hinc certe palàm cernere est, quod Hieronymū paulo ante mortem facit Damaso commendantem suos commentarios, quem ipse Hieronymus non uno in loco testatur ante se decessisse uita. Sed hic de quo plura dicentur aliàs, tam indoctus & elinguis, ut rebus quālibet claris, ingenij sui culpas tenebras possit offundere, tam stupidus, ut ne uerissima quidem uerisimiliter queat efferre, ridicula miraculorum portenta, & impudentissimæ uanitatis fabulas confert in Hieronymum, nec has tamen ab se repertas: in quo nōnulla laus fuisset ingenij, sed è uulgatissimis historijs, huc non minus ridicule, quàm improbe detortas. O fortunatum tam insigni præcone Hieronymum. Neque uero defuit dignum patellæ operculum. Repperit hic scriptor suos lectores, repperit à quibus citetur: & quod magis mireris, eruditos, Platinā & Volaterranum, quos equidē uel hinc suspicor ea non legisse: sed aut audisse in concionibus, aut excerpta uidisse. Imitati sunt impudentissimum scriptorem, unus & item alter: sed adeo præclare, ut eiusdem hominis uideri possint omnia. In quibus nihil agnoscas, nec eruditionis, nec eloquentiæ, nec prudentiæ, nec diligentia: super hæc omnia nihil minus, quàm id quod in primis exigitur in historiographo, nempe fidem. Vtrum quæso istud est, diuorum uitas describere, an contemnere potius? Nos igitur, licet impares argumento, tum nullis adiuti commentarijs, quibus fidi poterat, tamen

men bona fid
 munt ex Prosp
 culmiatores &
 debet autores
 Hieronymi libri
 min rectus nou
 opus? Aut qu
 legatum certil
 uis est Hiero
 nis que libris
 uenit, in n
 uolentes, qu
 uiam, ipsun
 manamētis
 ubi aliq̄ mira
 que Hieronymia
 ubi que fer
 Hieronymus ann
 Hieronimo, sal
 uis, quod i
 uerum fuisse
 olim T
 uor nonnulli
 erudunt eum
 gram appellat
 uenit inter P etra

tamen bona fide, quãq; licuit diligentia, uitam sanctissimi uiri, ex Prospero, Seuero, Orosio, Ruffino, tametsi calumniatore: & si qui sunt alij non omnino cõtemnenda fidei autores, collegimus, sed potissimum ex ipsius Hieronymi libris Hieronymum euestigauimus. Quis enim rectius nouerit Hieronymum, quàm ipse Hieronymus? Aut quis eum fidelius expresserit? Si rerum à se gestarum certissimus autor est Iulius Cæsar, quanto iustius est Hieronymo, sua narranti fidem habere? Ex huius igitur libris omnibus lustratis, quod sparsim annotare licuit, in narrationis ordinem redegimus, nihil admentientes, quod arbitremur abunde magnum esse miraculum, ipsum Hieronymum tot egregijs uoluminum monumētis sese nobis exprimentem. Quod si cui nihil absque miraculorum portentis placere potest, is legat Hieronymianos libros: in quibus tot penè miracula sunt, quot sententiæ. ¶ **N**atus est igitur uir eximius Hieronymus, anno ab orbe redempto, trecentesimo trigessimoprimo, sub imperatore Constantino, oppido Stridonis, quod iam tum à Gotthis omnia populantibus euersum fuisse, testis est ipse in catalogo scriptorum illustrium, olim Dalmatiæ Pannoniæq; confinium. Id hodie nonnulli, quorum de numero Blondus est, idem esse uolunt cum eo, quod hac tempestate uulgus Sdrignam appellat, oppidulum in Histria, Italiæ regione, situm inter Petram pilosam, Portulam & Primontem,

B ut horum

Nascitur.

ut horū temporū utamur uocabulis . Addunt in huius rei fidem , ibidem ostendi monumentū Eusebij patris , cum epitaphio laminis insculpto : nimirum id agentes , ut Hieronymum Italiae suae uindicerent . Mihi studium & affectus istiusmodi parum dignus uideatur grauibz uiris , imò in totum Christianis . Qui in libris Hieronymianis erit diligentissime uersatus , qui uitam Hieronymianam proxime exprimet , is sibi iure uindictet Hieronymum , etiā si porrò ultra Britannos natus fuerit . Erat *Paulinianus* illi frater natus minor , nomine Paulinianus : nam sororis *Castorina* nomen tacuit . Matertera Castorina , cum qua dissidij nescio quid intercesserat , ob rem (ni fallor) familiarem : quam tamen humanissimis literis ad concordiam inuitat . Patri nomē fuisse Eusebio , declarat ipse , quod Graecis à pietate dictum est , non absque praesagio : quod pulchre conueniat , ut ex pio nascatur ille sacri nominis heros : nam id sonat ἱερόνυμος . Atque ea demum est digna Christiano nominis gloria , quae non ex stemmatis aut imaginibus , non ex oppidis euerfis , aut concisis copijs , sed ex uita pie sancteque acta nascitur . Ceterum nihil addit , plebeius ne fuerit an patricius , tenuis an locuples , priuatus an magistratus , cum hoc quidam affingant , illum nobilissimis ortum parentibus , sed ut eadem opera potuerint illum urbis praefectum facere . Consentaneū est autem , ante dirutam patriam , mediocri loco fortunaeque fuisse . Matris nomē nusquam ædidit : non tacens tamen

tamen se parente utroq; Christiano genitum . Ab his
 domi diligenter institutus, unà cum Bonoso inter ipsos
 statim parentū amplexus, & nutricum blanditias, Chri-
 stum imbibit : ac mox Christianæ pietatis rudimentis
 imbutus, simulq; bonis literis: quarum ea tum ætas ca-
 pax esse poterat, puer adhuc Rhomam missus est, ue-
 lut ad primariam eo seculo, tum religionis, tum erudi-
 tionis magistram . Quamuis enim illis temporibus &
 apud Gallos, Hispanos, & Afros, florent literarū stu-
 dia : tamen in prouincijs pro gentis ingenio , nonnihil
 degenerantes , Rhomæ uelut in suo fonte puriores ad-
 huc erant & incorruptiores. Atque hoc nomine Rustici
 monachi matrem collaudat ipse, quod post Galliarum
 licet florentissima studia, filium Rhomam miserit, quo
 Gallicanæ dictionis nitorem ac luxum, Rhomana gra-
 uitas temperaret . Intellexisse uidentur prudentissimi
 parentes, plurimum referre, inter quos primum & à qui-
 bus instituaris. Quæ sunt optima, nunquam discuntur
 felicius, quàm rudibus illis annis , & non minus tenaci-
 bus, quicquid insculperis, quàm in omnem sequacibus
 habitum. Itaq; perinde quasi iam tum intelligerent sese
 puerum eum orbi communiter genuisse, nō sibi: ita pu-
 blicis utilitatibus , non suis priuatis affectibus educa-
 dum curarunt. Græcas ac latinas literas , ab ipsis statim
 incunabulis didicit, quemadmodum ipse testat̃ : & hoc
 didicit felicius, quo maturius. Sentias enim nescio quid

*Domi insti-
tuitur.*

*Rhomam
mittitur.*

*Discit utrā
que linguā.*

B 2 duriusculum,

duriusculum, & subacerbum in his qui serius se contulerunt ad discendas literas. Proinde non abs re sibi gratulatur Hieronymus, quod à puero inter grammaticos & rhetores fuerit detritus: quorum alteri docuerunt emendate purèq; loqui: alteri, splendide, grauiter, & sapienter. Horum institutioni debemus incomparabilem ecclesiae doctorem, nō loquacium sophistarum scholis. Quis nō iam nunc in summam erectus spem, nouum quiddā de hoc praesagiat puero? Primum reputans talem parentū animum, deinde felicissimam indolem, ingenium fecundū ac facile, pectus ardēs & infatigabile. Præterea Rhomam educatricem, id temporis, aliquanto q̄ nunc incorruptiorem. Deniq; præceptores eximios, Donatum in grammaticis, Victorinum in rhetoricis. Etiam si uideo quosdam ambigere, num hic fuerit Donatus ille, cuius extant in Terentium ac Maronem eruditissimi cōmentarij. Tum an Victorino præceptore sit usus, non satis liquet ex Hieronymi uerbis, quibus utriusq; meminit in **Victorinus.** annalibus Eusebianis, hunc in modum: Victorinus rhetor & Donatus grammaticus, præceptor meus, Romæ insignes habentur: è quibus Victorinus etiam statuum in foro Traiani meruit: Hactenus Hieronymus, magis exprimēs alterum, nempe Donatum sibi præceptorem fuisse q̄ utrunq; dicturus alioqui præceptores mei. Ad eandem coniecturam facit, quod idē nec in catalogo scriptorum illustrium, nec usq; alibi quātum commemorari, **Victorini**

Grammatici.
Rhetores.

Præceptor.
res.

Donatus.

Victorinus.

Victorini facien
tam Victorin
Hieronymus: i
quibola quam f
Victorin
non pote
Victori
Quatio princip
CHRIST
multos more
non intell
iudic
adem
uobis: E
Salutur
Vict
præcep
in alios
in bonis
Porphyri
ac ceter
haec delib
copulos
moritur. I
de gustatis on
am conferant

Victorini faciens mentionem, præceptorē appellet. Quin totam Victorini dictionem, parum approbasse uidetur Hieronymus: id quod haud quæquam obscure declarat in epistola, quam scripsit ad Paulinum monachum, cū ait: Indlyto Victorinus martyrio coronatus, quod intelligit, eloqui non potest. Et rursus in catalogo scriptorum illustrium. Victorinus (inquit) natione Afer, Rhomæ sub Constatio principe rhetoricam docuit: & in extrema senectute, CHRISTI se tradens fidei, scripsit aduersus Ariarium libros more dialectico, ualde obscuros, qui & ab eruditissimis non intelliguntur. Verum de Victorino quidē lectoris facio iudicium. Cæterū ipse de Donato dubitationē omnē ademit in Apologia priore aduersus Rufinum, hisce uerbis: Puto quod puer legeris Aspri in Vergiliū & Salustium commentarios, Vulcatij in orationes Ciceronis, Victorini in dialogos eius, & in Terentij comœdias, præceptoris mei Donati æque in Vergiliū, & aliorum in alios. Sub huiusmodi præceptoribus, iam adultior in bonis literis, nullū doctrinæ genus intactū reliquit. Porphyrij *ἑισαγωγὴν*, Aristotelicam, Platonica, Stoicam, ac cæterorum omnium philosophiam attigit. Verum hæc delibauit, non his semet addixit, nec in his uelut ad scopulos Sireneos consenuit: quibus hodie plerique immorimur. In rhetorica tamen sese studiosius exercuit, degustatis omnibus, sed his præcipue quæ propius ad eam conferant facultatem, historia, cosmographia, &

Philosophiã
delibauit.

In rhetorica
se studiose
exercuit.

B 3 antiquitatis

antiquitatis noticia: partim quod intelligeret apud Latinos ad id usq; temporis penè infantè esse Theologiã, & ob hãc causam permultos à diuinorum uoluminum abhorrere lectione, sperans futurum: ut plures sacris literis delectarentur, si quis Theologiæ maiestatem, dignitate sermonis æquasset: partim ut esset aliquando quod ethnicis obijci posset, Christianos ut infâtes & elingues despicientibus. Testatur id multis in locis: & si non testaretur, libri clamitant, illum in dedamatoria palæstra diligentissime uersatum fuisse, puerum in fictis controuersijs, & obliquis rhetorum strophis lusisse. Studiorum sodales inter cæteros, hos præcipuos habuit, Pammachium summo natû loco, postea Paulæ generum, Paulinæ maritum, qui defuncta uxore, monachi sumpsit institutû, tandem ad episcopi munus ascitus: Bonosum, & hûc summo genere, postea monachum: Heliodorum, quem deinde sua uirtus ad episcopi functionè pertraxit. Hic interim apparet Hieronymum CHRISTO renatum, in illius iurasse uerba, ut hoc certe nomine Rhoma, iure sibi posset hunc uirum asserere: quãdoquidem à baptismo deniq; censetur Christiani. Id satis indicat in epistola quadam ad Damasum papam, testificãs sese eius urbis fidem uelle sequi, in qua CHRISTI uestè accepisset. Nec em̃ de presbyterio sentit opinor, sed in baptismo uestis candida dabatur, symbolum innocentia, & lotis mādabatur, ut candorem uestium suarum illabatur seruaret.

Igitur

Sodales studiorum.
Pammachius.
Cebius.

Bonosus.
Heliodorus

Baptismum accipit.

Igitur in prophanis literis, quas quidam sæculares uocant, ad plenum eruditus, ad grauiora studia iam adiiciens animum: hac etiam parte laudatissimos uiros est imitatus: uelut Pythagoram, Platonem, Apollonium, ut lustrandis regionibus sapientiæ supellectilem redderet auctiorē, Gallias omneis sic undiq; lustrauit, ut nō nullis locis habitasse uideatur: adeo & locorum situm ac nomina tenet, & multorum sibi cōciliauit amicitiam. Et in epistola quadam ad Florentium, testatur se Treuiris, ingens Hilarij uolumen de synodis, suapte manu descripsisse, quod aliquāto post iubet sibi remitti, iā in eremo, quæ Syriam à Saracenis dirimit, agēs. Atq; huius peregrinationis comitem habuit Bonosum: ut alicubi declarat ipse. Ad hunc itaq; modum, studiose lustratis bibliothecis omnibus, & cōgressus cum his, quos uel eruditio, uel integritas morum reddiderat insignes: & undiquaq; non nihil decerpens, quod ad Christianum institutum facere uidebatur: tandē uelut industrius & auidus negociator, non auro ditior, sed usu rerū, literis, ac pietatis ardore locupletior, utrāq; reuisit patriā: & eā in qua natus fuerat, & eā in qua renatus. Sub hæc cœpit de deligēdo uita genere, deq; loco cōmodo cogitare: quod haud nesciret hinc præcipuā hominis pendere felicitatē: si institutū ingenio accōmodū, iudicio, nō casu sumeret. Sunt em̄ qui se præcipientes dant in uitæ rationem, priusq; sibi noti sint ipsi. Et sunt è diuerso, quos cunctātes ac deliberātes,

mors

Peregre proficiscitur.

De deligēdo uita genere cogitat

mors occupat. Reputabat animo, Rhomā adhuc ueterē sapere paganismū: & inter eius urbis delitias parum esse tutā adoleſcētiam, ut quā alicubi Babylonem appellet: deinde suā quoq; patriam barbaricis uoluptatibus esse corruptam: quod ipse non dissimulans in epistola quā dā: In mea, inquit, patria rusticitatis uernacula, deus uenter est, & in diē uiuitur, & sanctior est ille, qui ditior est:

De secessu.

Proinde communicato cum sodalibus cōsilio, de secessu cogitauit, quo liberius & expeditius, se totum sacris studijs & CHRISTO dedicaret. Iam tum pium adoleſcentis animum offendebat mūdus, qui ea tempestate Christianos, Ethnicis habebat admixtos. Vnde fieri necessum erat: ut qui CHRISTVM profitebantur, pleriq; titulo magis q̄ uita essent Christiani: & uere probis mentibus, pie uiuendi uotum adesset uerius q̄ facultas. In matrimonio, ut nihil aliud accideret, certe libertatis naufragium perspiciebat. Ad hæc clericorum & episcoporum statum, quod hos quoq; uolentes, nolētes, honos, opes, & negocia mundi inuoluerent ac transuersos raperent, grauiſsimis periculis obnoxium esse. Et multorum uita displicebat: iam prisca illa pietate sacerdotum ad tyrannidem ac fastum degenerāte. Pensitatis igitur omnibus ac circumſpectis, monachi placuit institutum: quod ne quis in hoc erret, id tēporis longe diuersum erat, ab hoc quod hodie uidemus, ceremonijs obſtrictum: imò quibus maxime libertas erat cordi, hi monachi professione suscipiebant

*Monachi
institutum
impletur.*

PER ERA
 Principibus Pri
 corum grandi
 uer dulcissimu
 palamos, uigi
 exemplis inuitab
 humanalis. Ve
 pios sed suo aniq
 uitate faceret in
 uoluntatem Chri
 uita. Deniq;
 uoluntate dem
 ueritas fidem
 quationem r
 ueritate in epist
 ueritate apud A
 ueritate prelabat
 ueritate ho
 ueritate tem
 ueritate ocie
 ueritate officijs in
 ueritate mir
 ueritate inſo
 ueritate de
 ueritate Lepius de
 ueritate monachi
 ueritate ac pure Chri

suscipiebant. Primum enim res manebat integra, manebat comigrandi remigrandiq; quod uellent potestas: manebat dulcissimum ac liberrimum otium: ad studiū, ieiunia, psalmos, uigilias, aut suo opte incitabatur animo: aut exemplis inuitabantur, non cogebantur hominum constitutiunculis. Vestitus erat simplex: nec is tamē prescriptus, sed suo cuiq; arbitrio sumptus: non qui prodigiosa nouitate faceret insignem, & digito notandum: sed qui simplicitatem Christianam præ se ferret. Votorum nulla uincula. Deniq; si quem forte sui instituti pœnitentia cœpisset, tota demum pœna erat, inconstantiæ nota. Cuius rei si quis fidem requirat, legat Hilarionis uitam: legat institutionem monachi ad Rusticum, & itē ad Paulinum: legat in epistola, cuius initium: Audi filia, descriptū triplex apud Aegyptios monachorū genus. Quin inter alia præstabat & hæc commoda, illud uitæ genus. Huius prætextu honestius licebat ab affinium & cognatorum uinculis temet excutere, graui nimirum onere, ei cui nihil dulcius ocio studiorū: à publicis functionibus, à munij & officij imperialis aulæ, prorsus habebat excusati. Postremo minus patebant episcoporum quorundam iam tum insolescentium tyrannidi. Iam hic titulus nec à functione clericatus quicq; remorabatur: & ex nullo ordine sapius deligebant episcopi. Nec aliud quicq; erat tunc monachi professio, q̄ prisca libera & uitæ meditatio, ac pure Christianæ. Hæc obiter admonenda du

Quale fuerit olim
MO
NACHORVM
institutum.

C xi, ne

xi, ne qui mos est plerisque, Hieronymum sui instituti faci-
 ciant autorem, ad quos ille nihil attinet. Conatus est ad
 eādem uitæ rationem capeffendam sodales aliquot pel-
 licere. Verum Pammachius in studiorum contubernio
 Pammachius
 semper unanimis, in uitæ genere deligendo plurimum
 dissentiebat. Hieronymo placuit summa libertas, Pam-
 machius coniugij uinculis innecti maluit. Bonofus com-
 Bonofus.
 positis rebus, relicta patria, parentibus & amicis, solis li-
 bris comitatus, in desertam insulam, & undiq; circumfre-
 mentibus undis horridam secessit: ac præuolauit quidē
 Hieronymum: & prior mūdi laqueis extricatus, in liber-
 tatem se recepit CHRISTI, sed ab Hieronymo primum
 inflammatus. De quo cum aliās meminit: tum in episto-
 la, cuius initium: Plus deum. Bonofus inquires tuus, imō
 meus: & ut uerius dicā, noſter, scalam præſagatā somniā-
 te Iacob, iam scandit. Portat crucem suam, nec de crasti-
 no cogitat, nec post tergum respicit. Seminat in lachry-
 mis, ut in gaudio metat: & sacramento Moyſi, serpentē
 in eremo suspendit. Cedant huic ueritati, tam Græco q̄
 Rhomano stilo mendacijs ficta miracula. Ecce puer ho-
 nestus, sæculi nobiscum artibus institutus: cui opes affa-
 tim, dignitas adprime inter æquales erat: cōtemptra ma-
 tre & sororibus, & charissimo sibi germano, inſulā pela-
 go circumſonante naufragam, cuius asperæ cautes, & nu-
 da faxa, & solitudo terrori est: quasi nouus quidam pa-
 radisi colonus inſedit. Nullus ibi agricolarū, nullus mo-
 nachorū

achorum, ne par-
 tibus fratre in-
 terea lateri comes-
 tera inuera infantū
 essat q̄dem nos n-
 ter beulorum: &
 tuchbaras ripas
 tate ego primus q̄
 hūm: bellatorem
 em. Et hætenus c
 uisio: & in alia ite
 hūm: solitudiner
 em: Bonofus se
 fū: uisio: prim
 lūm: iudicio cor
 uisio: comite, t
 uisio: cum eo con-
 uisio: tam: cepit ei
 uisio: quod. p. t
 uisio: Nec mag
 uisio: TV M. pre
 uisio: puerus est
 uisio: illam scrip
 uisio: solitaria: m
 uisio: daretellens ab
 uisio: hic: dicit: sicut:

nachorum, ne paruulus quidem quem nosti Onesimus, quo uelut fratre in osculo fruebatur, in tāta uastitate adhæret lateri comes. Et aliquanto post: Vt ego & ille pariter à tenera infantia, ad florentē usq; adoleuerimus atatem: ut iſdem nos nutricum sinus, iſdem amplexus fouerint baiulorum: & dum post Rhomana studia adirem semibarbaras ripas, eodem cibo, pari frueremur hospitio: ut ego primus cœperim uelle te colere. Memēto quæso hunc bellatorem tuum, mecum quondam fuisse tyronem. Et hæctenus quidem Hieronymi uerba recensuimus, qui & in alia item epistola, Bonosum laudibus uehit, suam solitudinem, cum illius uita conferens. At non multo post Bonosi secessum, ordinatis domi rebus, conſtato uiatico: cū primis autem locupletissima bibliotheca, summo studio comparata, Syriam adiit, Heliodoro, tum itineris comite, tum propositi consorte. Quem aliquandiu cum eo commoratum in Syria, quibus de causis incertum, cœpit eius uitæ pœnitudo: non quod damnaret, sed quod p uarietate ingeniorū, alijs alia magis congruunt. Nec magni refert, quo tramite curras, modo ad CHRISTVM properes. Heliodorus itaque mutato consilio, reuersus est ad suos: ad quem paulo post elegatissimam illam scripsit epistolam de laudibus & cōmodis uitæ solitariæ, mira ubiq; ciuilitate, suspicionem incōstantiæ depellens ab amico, & suis imputans commissis, quod ille discessisset: ut obiter & hoc laudis annotem in

Cum Heliodoro Syriam adit.

C 2 Hieronymo

Hieronymo: quem quidam è suis moribus æstimantes, tetricum quempiam & inciuilem fuisse somniat: cum eo nihil unquã fuerit, nec humanius, nec urbanus. Sic enim scribit ad Iulianum diaconum: Sanctus frater Heliodorus hic adfuit: qui cum mecum uellet incolere, meis sceleribus fugatus abcessit. Et propemodum colligere licet, *Visit Hiero solymam.* illos primum unã uisisse Hierosolymam: & Iustitias sacris locis, redemptoris adorasse uestigia. Erat autem id temporis, urbis Hierosolymitanæ tanta apud omnes religio: ut parum pius sibi uideretur, qui Hierosolymis nõ fuisset. Deinde destitutus sodali charissimo: cum & morbis ob cœli uitæq; nouitatem contractis, & peregrinationis molestia grauiter affligeretur, monachorum quorũdam humanitate refocillatus est, præsertim Euagrii: cuius etiam hospitio aliquandiu est usus. Restitutus pristinæ ualetudini, toto pectoris ardore ad susceptam **CHRISTI** militiam accinctus, procul in horridam solitudinẽ abdidit sese: quæ inter Syros & Agarenos, nunc corrupto uocabulo Saracenos dictos, uastum limitem ducit: in qua præter feras & serpentes & sparsim habitantium monachorũ greges, nullus incolebat. Quancq; huc quoq; semotum, crebro solitus est inuisere Euagrius. *In horrida solitudinem abdit se.* *Ruffinus.* Inter hæc Ruffinus, qui post ex intimo sodali, factus est hostis acerrimus, monachus & ipse, Nitriam Aegypti sese contulerat: cuius aduentum gratulatur in ea quam modo citauimus epistola. Eã hac finit clausula: **Obsecro te, ne**

per amicum qui
 pariter cu
 se: uicinia que
 nam prælagier
 Rufinus. Sub ider
 propis institutum
 & hoc
 teris cancell
 Non quod da
 sed quod doli
 paratem: ut
 muroru
 accepta CE
 uolentib
 nitium:
 Iuliano
 lubric
 nonnihil
 scriber
 quoc
 pro mort
 Pauli
 proposito
 & Syriam
 & in
 CHRISTO

te, ne amicum qui diu quæritur, & uix inuenitur, difficile
 seruetur, pariter cum oculis mens amittat. Et paulo infe-
 rius: Amicitia quæ desinere potuit, nunquã uera fuit: ceu
 iam tum præfagiens futurum, ut ab amicitia descisceret
 Ruffinus. Sub idem fermè temporis, Hieronymi soror,
 uirginis institutum arripuit, instigãte Iuliano quodam:
 sed multum & hoc dissimile ab harum conditione, quas
 hodie ferreis cancellis, ceu feras indomitas indusas te-
 nent. Non quod damnem publicam seculi consuetudi-
 nem, sed quod doleam huc deniq; delapsam Christia-
 norum pietatem: ut uirginum integritas, claustris ferreis
 & repagulis murorum sit extorquenda: cum ea demum
 religio sit accepta CHRISTO, nõ quæ ui extunditur, sed
 quæ ultro à uolentibus offertur. Eius rei meminit in epi-
 stola, cuius initium: Non debet charitas diuidere: signifi-
 cans illam à Iuliano cõuersam, cui uehementer illam cõ-
 mendat, ætati lubricæ omnia etiam tuta timens. Quin
 innuit eam nonnihil etiam fuisse lapsam primis annis
 adolescentiæ, scribens in hæc uerba: Hanc mihi IESVS
 pro eo uulnere, quod diabolus inflixerat, præstitit, uiuã
 reddendo pro mortua. Neq; uero satis compertum est,
 quo tempore Paulinianus, Hieronymi frater natu mi-
 nor, huic proposito accesserit, quem testatur sibi charissi-
 mũ fuisse, & Syriam adeunti fuisse comitem, etiamnum
 adolescentem: & in Bethlehemitico monasterio pariter
 seruisse CHRISTO. Mihi probabilius uidetur, id secun-

Soror, uirgi-
 nis institut-
 u arripuit.

Paulinia-
 nus fr.

do in Syriam reditu factum, quod Hieronymus affirmet epistolam ad Heliodorum, cuius initium: Quanto amore: sibi adolescenti ac penè puero scriptam fuisse, nisi forte iam admodum seni, grandior etiam ætas pueritia uidebatur. Verū is Paulinianus iuuenis adhuc, hoc est
 xxx. ann. uix triginta natus annos, presbyterij meruit honorem, quo nomine postea calumniā Hieronymo struxit Ioannes episcopus Hierosolymitanus, quod infra legitimam ætatem, ad hoc honoris esset euectus: uerum illius calumnijs abunde respondit Hieronymus. Porro fratris mentionem facit & in epistola, cuius initium: Sanato uulnere. Compulsi sumus, inquit, fratrem Paulinianum ad patriam mittere, ut semirutas uillulas, quæ barbarorum effugerunt manus, ac parentum communium habent cineres, uenderet. Rursus in epistola, cuius exordium: Diuite Rhomæ. Paulinianus, inquit, necdum è patria reuersus est, puto quod eum Aquilegiæ apud sanctum Chromatium papam uideris. Sed plura super hoc in epistola, cuius initium: Epistola tua hæreditatis. Cæterū quantū in proclui non est, quo quicquid tempore acciderit ad liquidū persequi, tamen ex uarijs Hieronymi scriptis coniectare licet, illum ubi primum in Syriam demigrarat, non statim uno sedisse loco, sed aliunde aliò uertisse sedem: quo tandē circūspectis omnibus, habitaculum suis accommodum uotis deligeret: & primum aliquādiu uixisse Hierosolymis, non nihil temporis Antiochiæ: sed
 hinc

Non uno
 dit loco.

hinc demigrasse, partim offensum celebritate loci, partim quod Antiochena ecclesia à tribus episcopis, Mile-
tione, Vitale, atq; Paulino distraheretur. Nec in Chalcidibus
solitudine, nam in hac sedere conatum, indicat in Abdiæ
commentarios præfatio, dabatur tranquilla sedes, ob ui-
ciniã Campensium, qui cū Tharsensibus Arrianis sen-
tiebant. Horum improbitate uir sanctissimus mire di-
uexabatur, dum quotidie citatus, examinatur de fidei ra-
tione: exiguntur treis hypostasēs nōdum audita latinis
uocabula, quod satis indicat in duabus ad Damasum
epistolis: quarum alteri principium est: Quoniam uetu-
sta: alteri, Importuna in Euangelio, obtestans illū & ob-
secrans ut sibi præscribat, cui debeat in Syria communi-
care, cum uix usq; conspiceret Rhomanæ fidei syncerita-
tem. Deniq; sic agitatus est his turbis, ut non semel pœ-
nituerit aditæ Syriæ. Tandem uelut in semotissimā ere-
mum abdidit sese, quæ Syriam, ut dictum est à Sarace-
nis disternat, satius esse ducens, cum feris ac prædoni-
bus barbaris habere cōmercium, q̄ cum eiusmodi Chri-
stianis. Hic annos quatuor ab hominum frequentia se-
motus, cum solo CHRISTO, cumq; libris habebat com-
mertium, ac serio iam & totis, ut aiunt, neruis quod de-
stinat agebat, ut nobis egregium illud Christianæ pie-
tatis exemplar absolueret. Primum erat studium, adole-
scētiae lapsus, lachrymarum hymbre diluere, & laborum
asperitate, ueluti nitri acrimonia detergere. Inedia, uigi-

*Pœnituit eū
aditæ Syriæ*

*In eremum
abdidit se.*

*Lachry-
matur.
laborat.*

lijs &

Ieiunat. lijs & incredibili totius austeritate uitæ rebellantem car-
Vigilat. nem, & subinde repullulantem ætatis lasciuiam coherce-
 bat, corpus spiritui seruire docens: ne quid obstreperent
 affectus cœlestem molienti uitam, ipse sibi rigidus ex-
 actor supplicij, & instâtissimus pensorum efflagitator at-
 q̃ ἐργασίωκτης, ut uocat alicubi, prorsusq̃ iuxta Paulû,
 rationalem uictimã immolabat deo, cultum longe gra-
 tissimum. Tempus omne studijs & orationibus partie-
Studia liti- batur, bonam etiã noctium partem his operis addens:
riaria. minima portio dabatur somno, minor cibo, nulla ocio.
 Studiũ lassitudinẽ recreabat oratio, aut hymnus, mox
 uelut integer ad intermissam lectionem redibat. Rele-
Precationes gebat uniuersam bibliothecam suam, ueterum studio-
 rum memoriam sibi renouans, sacras literas ad uerbum
 ediscebat. Meditabatur in prophetis, in eruendis ora-
 culorum mysterijs uigilantissimus. Ex euãgelicis & apo-
 stolicis literis, uelut ex purissimis fõtibus, CHRISTI phi-
 losophiam hauriebat. Primus enim ad pietatem gra-
 dus est, scire autoris tui dogmata. Cæteros interpretes
 adhibito delectu iudiciõq̃ legebat, nullum omnino scri-
 ptorem prætermittens, unde non aliquid decerperet, nõ
 ethnicos, non hæreticos. Nouerat enim uir prudentissi-
 mus ex sterquilinio legere aurum, nouerat è fruticibus
 melleum desumere succum, araneæ sua relinquens uene-
 na: & iam tum ab Aegyptijs quicquid poterat conuasa-
 bat, hostium opibus domini templum locupletaturus.

Quõq̃

Quóq; certior esset memoria & paratior usus: quicquid legerat, id in locos digerebat: compositis singulis, ut affinitatis aut pugnantiae ratio postulabat. Felicibus ingenijs, dictu mirum, quanto opere fauerit, praesertim quae facundiae quoq; dos commendabat, adeo ut haereticos etiam laudibus ornaret, libenter, si licuisset, fidei uitium eruditioni condonaturus, cum primis autem Origenis quem suum appellat, & cuius homilias aliquot adolescens adhuc latinitate donauit. Lectioni miscebat scribendi studium, ceu iam tum uelitans ac praeludens tractandis literis diuinis. Quam feliciter autem praeluserit, indicat uel unus ille libellus, quo sodalem Heliodorum desyderat: in quo sic licet agnoscere tyronem, ut tamen appareat, qualis sit futurus imperator. Hoc tempore (ni fallor) allegorice interpretatus est prophetam Abdiam, cum historiam nondum intelligeret: quemadmodum palam ipse testatur in praefatione posterioris interpretationis, qua iuuenilem illam praecipitationem sardit ac pensat: idcirco magnorum uirorum exemplum secutus. Quo quidem in loco, cum alia multa praclare, tum illud festiuissime scripsit: Fateor, miratus sum, quod quantumuis aliquis male scripserit, inuenit similem lectorem sui. Ille praedicabat, ego erubesceram. Ille quasi mysticos intellectus ferebat ad caelum: ego demisso capite confiteri meum pudorem prohibebam. Quid multis? Nihil omnino praetermissum est, quod ad indyctum ecclesiae doctorem, ac uere magnum

Origeni
fauit.

Scribendi
studium.

D theologum

LIN/
GVAS
discit.

theologum instituendum pertinebat : ne quid usq̄ de
esset eruditioni: aut necubi uita parum emendata, do-
ctrinæ minueret & eleuaret auctoritatem . Proinde cum
ipsa re compertum haberet , literas arcanas nec intelligi
posse, nec tractari quemadmodum oportet: nisi cogni-
tis his linguis, quibus primum nobis proditæ sunt, ser-
monis Hebraici difficultatem improbo studio peruicit,
& barbaræ peregrinæq̄ linguæ, non solum intelligenti-
am , sed & peculiarem sonum ac uernaculum stridorem
est assecutus , usus ad eam rem doctissimis Hebræorū,
quos ingenti mercede conducebat, marsupium exhauri-
ens, ut pectus eruditiōe locupletaret . Horum neminem
nominatim designat, præter unum Bar hanina , quem
tamen post iam natu grandis adhibuit, qui illi Nicode-
mum quendam exhibebat, ut ipse scribit: quod noctur-
na hominis opera soleat uti : non tam ob eam causam,
quod puderet Christianum à Iudæo discere (tantus em̄
erat ardor discendi, ut undecunq̄ discere, magnificum &
gloriosum existimaret) q̄ quod homo Iudæus inuidiā
suæ gentis declinaret, si rem Christianam adiuuare uide-
retur. Id studium, quod plurimū haberet sudoris ac tæ-
diij, in præfatione quadam ipse pistrinum appellat. Nec
his contentus, Chaldaicam item linguam Hebrææ finiti-
mā aggressus est, quod Daniel & Iob, cūq̄ his aliij non-
nulli ueteris instrumenti libri , literis quidem Hebraicis,
sed tamen Chaldæo sermone descripti sint. Cæterū hæc,
quod

quod intelligeret eius usum non perinde late patere, ha-
 stenus modo secutus est: ut intelligere posset uerius quā
 sonare. Quin & peculiarem Syrorum linguā attigit ob
 gentis commercia, non nihil & hanc Hebræo sermoni cō
 finem: cuius testimonium aliquoties adducit in enarra-
 tione nominum, uelut in mammona. Inter hæc uero dū
 immodico quodam & iuuenili calore, & puerilium amo-
 re studiorum, plus satis indulget, exprimendis M. Tul-
 lij, Platonisq; dialogis, nam id tum (ni fallor) agebat, &
 hos magis nititur effingere, quā sermonē apostolicum, so-
 mnio diuinitus immisso, raptus ad tribunal dei, accusa-
 tus quod Ciceronianus esset, non Christianus: denique
 plagis emendatus, sibi redditus est, ut ipse refert in epi-
 stola, cuius initium: Audi filia. Qua de re quid sentiam,
 fortasse non nihil dicturi sumus, cum ad eum locum erit
 uentum. In his sanctissimis laboribus, in hoc uitæ rigo-
 re, cum annos aliquot duraret: tamen fatetur nullum ui-
 tæ genus sibi fuisse iucundius. Paulatim em̄ (ut fit) quod
 initio durum & asperum uidebat, dulcescebat: & quod
 per se erat optimum, reddebatur assuetudine iucundissi-
 mum: & adeo non desyderabat Rhomanas delicias, ut
 sibi frequenter uideretur, non in eremo uersari, sed inter
 esse choris angelorum. Nam stulte quidā tristem quan-
 dam fingunt uitæ solitudinem, quæ ferarum potius est
 quā hominum, & insanum reddat citius quā pium. Viseba-
 tur nonnunquam ab amiculis, uicinos monachos inuisebat

Somniat.

D 2 aliquoties

aliquoties: & literarū uicissitudine fruebatur amicis absentibus. Porrò quanquā hoc ocium ille perpetuum optabat, ut felicius ac tranquillius: tamen è re Christianorum omnium erat, tã insignem athletam CHRISTI aliquando produci in arenam, nequē committi, ut tam eximium orbis lumen diutius sub modio cōderetur. Itaque licet inuitus ac renitens, diuino consilio rebus humanis prospiciente, è Syria Rhomam retractus est, idque per Epiphanium Salaminæ Cypri, & Paulinum Antiochenæ urbis episcopum: quos ob certas ecclesiæ necessitates, imperator Rhomam exciuerat. Hic iam indies augefcente, tum

Rhomam retrahitur. eruditionis, tum sanctimoniam fama, presbyterum ordinatum arbitror. Sunt qui tradant eum uiginti natum annos ad hoc honoris uocatum, ab Liberio tum Rhomanae urbis episcopo: quod quando mihi parum comperatum est, nequē refellere, nequē probare est consilium. Ceterum quod addunt presbyterum Cardinalem ordinatum: ut cum omnium pace dixerim, mihi sanè commeticium uidetur, cum illis temporibus ne nomen quidem Cardinalis reat auditum fuisse. Tantū abest, ut is fuerit Cardinalium splendor ac dignitas, quam hodie cernimus. Ipse Hieronymus presbyteri cognomen multis locis agnoscit, cardinalis nusquam. Ceterum in epistola cuius initium est: In uetere materia, testatur sese iuuenem etiamnum, Damaso pontifici Rhomano à libellis synodicis fuisse. Ante annos, inquit, plurimos, cum in chartis ecclesiasticis

Presbyter ordinatur.

Non Cardinalis.

A libellis synodicis Damasi fuit.

siasticis iuua rem Damasum Rhomanæ urbis episcopū,
 & orientis atq; occidentis synodicis consultationibus re
 spōderem. Proinde deplorat alibi, quod eremo relicta,
 denuo mundo seruisset. Interea nobilium matronarum
 familiaritatem est nactus: in primis Marcellæ, quæ pri
 ma fœminarum ausa est Rhomæ monachæ institutum
 profiteri: cū id uocabuli uehementer inuisum esset Rho
 manis auribus. Conceperat autem mulier hūc ardorem
 potissimum ex Athanasio, ac cæteris Aegypti sacerdoti
 bus, qui tum Arrianæ factionis persecutionem declinan
 tes, Rhomam uelut ad tutissimum cōmunionis suæ por
 tum confugerant. His enim referentibus Antonij uitā,
 (cuius etiā nūm uiuentis mira fuit nominis celebritas)
 ac monachorum in Thebaide uersantium, uirginum itē
 ac uiduarum didicerat institutū. Eadem autem ad æmu
 lationem propositi sui, complureis allexit, tū matronas,
 tum uirgines, cum primis autem Sophroniam, Princi
 piam, Paulā & Eustochium: ac breui tantus accreuit nu
 merus, mundi contemptum profitentium fœminarum,
 ut quod prius ob nouitatē inuidiosum erat, postea cœ
 perit esse gloriosum. Has omneis Hieronymus ad diui
 næ scripturæ studium inflāmauit, inflammatas sua do
 ctrina prouexit, quo fœdius esset ab episcopis sacros li
 bros negligi, quos sexus infirmior amplecteretur. Mar
 cellæ studiū testatur in ipsius epitaphio, hisce fermè uer
 bis. Et quia tūc alicuius nominis esse existimabar, super

Matronis
 Ro. familia
 ris fit.
 Marcella.

Sophronia
 Principia.
 Paula.
 Eustochia.

D 3 studio

studio scripturarum nunquā me conuenit, quin de scripturis aliquid interrogaret. Ac paulo inferius: Hoc solum dicam, quod quicquid in nobis longo fuit studio congregatum, & meditatione diuturna, quasi in naturam uersum, hoc illa libauit, didicit atque possedit: ita ut post profectio-
 nem nostram, si in aliquo testimonio scripturarū esset oborta contentio, ad illā iudicem pergeretur. Hisce rebus sic inclaruit apud uniuersos, Hieronymiani gloria nominis, ut omnium suffragiis dignus acclamaretur qui Damaso succederet. Verum ut umbra nusquā est, nisi cum adest lumē, ita celebritas sanctissimi uiri non caruit
Non caruit inuidia. inuidia. Vrit enim splendore suo, qui prae grauat artes infra se positas. Non deerant qui primū illum in Syriam secessum calumniarentur, & absentem, uirulentæ linguæ telis peterent. Cæterum Rhomæ Damaso pontifici præter cæteros charus & in precio habitus, ad hæc Melaniæ & Paulæ primariæ nobilitatis foeminis, trienniū arctissima familiaritate coniunctus, maiores inuidiæ faces exci-
 tauit, & tot iam exantlatis laboribus, Herculis ritu, comperit excetram supremo fine domandā: ut inquit Orationis, quæ primū recte uirus suū afflabat, donec simulata beneuolentia in magnū erumperet incendiū. Irreperāt clanculū in urbē Arrianae factionis quidā, sed mutato iā
Origenista nomine Origenista, ut diuersus esset titulus, error idē. In quo suas parteis cōmunirent, in nobiliū matronarum familiaritatē & amicitia in sinuare sese, & dogmatis suis
 uenenum

uenenū spargere, Hieronymum, quod is Origenis ingenio præter cæteros delectatus, laudibus extulisset hominem, in suæ factionis consortiū pertrahere, hoc nocentiores inimici, quod sub amicitia prætextu plusq̃ hostilia molirentur, adeo ut deferendæ Rhomæ consiliū ceperit. Nā quod à nōnullis literis proditum uideo, de supposita ueste muliebri: quā cū imprudens pro sua induisset Hieronymus, atq; ad eū ornatus modum, in cœtū ecclesiasticū noctu prodisset, & risum & stupri suspiciōnē sibi conflauerit, mihi non fit uerisimile. Neq; em̃ usq; adeo suis aduersarijs parcere solitus est Hieronymus, ut hac de re tā insignite contumeliosa, nullā omnino facturus fuerit mētionē: præsertim cū id ad tuendā innocētiæ famā tātoperē pertineret, ut dissimulare tacitū, hominis fuerit parū bene sibi cōscijs. In epistola, cui principiū: Si tibi putē: multa querēs de uarijs inuidorū in se calumnijs, super hac re nullū uerbū facit. Verū inter alia multa hæc cōmemorat. Ego probrosus, ego uersipellis & lubricus, ego mēdax & satanæ arte decipiēs. Quid em̃ est tutius, hæc uel credidisse uel finxisse de insontibus, an etiā de noxijs credere noluisse? Osculabant̃ mihi manus quidā, & ore uipereo detrahebāt, & dolebant labijs, corde gaudebāt. Ac mox alius incessum meū calumniabat̃, & risum: ille uultui detrahebat, hic in simplicitate aliud suspicabatur. Ego, ut de Rhoma relinquēda cogitaret, multas causas fuisse crediderim. Primum ocij pristini desyderium,

Fabula

De Rhomæ
relinquenda
cogitat.

&

& gustatæ semel tranquillitatis memoriam, deinde mō
 lestam urbis celebritatem, molestiores delicias, luxum ac
 fastum, hārum rerum comitem (iā tum enim paulatim
 crescentibus opibus ecclesiæ, decrescbat Christiana sim
 plicitas) Tum indies magis ac magis gliscentium Orige
 nistarum aduersum se inuidiam: præsertim cum id tem
 poris Ruffinus ageret in urbe, nunq̄ ille quidem synce
 rus amicus, ut ego sentio, tū insidiator pestilentissimus.
 Neq̄ mediocrem inuidiam confluauerat Hieronymo, li
 ber ad Eustochium de uirginitate, quod in eo falsissime
 taxet dericos & monachos ac uirgines suo indignas no
 mine. Demum eò uestaniæ processit res, ut illi crimen im
 pingerēt, quod in Paulam Eustochij matrem deperiret,
 ob intimam cum illa uitæ consuetudinem, sed eam pie
 tatis & sanctissimorum studiorum commercio concilia
 tam, non turpi uoluptatis consortio. Qua de re sic ipse
 meminit in ea quam modo citauimus epistola. Penè cer
 te triennium cum eis uixi. Multa me uirginū crebro tur
 ba circumdedit: diuinos libros ut potui, nonnullis sæpe
 disserui. Lectio assiduitatem, assiduitas familiaritatem,
 familiaritas fiduciam fecerat. Dicant quid unq̄ aliter in
 me senserint, q̄ Christianum decebat? Pecuniam cuius
 q̄ accepi? Munera uel parua uel magna non spreui: in
 manu mea æs alicuius insonuit? Obliquus sermo, ocu
 lus petulans fuit? Nihil mihi aliud obijcitur nisi sexus
 meus. Exacerbabat odium huius rumoris monachorū
 nomen

nomē, tum apud plurimos inuisum, quibus haud feren-
 dum uidebatur tot primarias eius urbis fœminas, religi-
 onis prætextu subduci familiæ, subduci affinibus. Id
 propemodum indicauit Hieronymus cum addit, eodē
 quem modo retuli loco. Et hoc nunquā obijcitur, nisi cum
 Hierosolymam Paula & Melania proficiscuntur. Indi-
 cat ibidem subornatum ab æmulis, aliquem ut opinor
 ex Paulæ seruis, qui Hieronymum insimularet stupri,
 & fœdum rumorem in uulgus ebuccinaret. At idem ad
 quæstionem uocatus, inter tormēta negauit: subijcit em̄
 in hunc modum. Isti crediderunt mentienti, cur non cre-
 dunt negāti? Idem est homo ipse qui fuerat, fatetur in-
 fontem, qui dudum noxium loquebatur. Et certe uerita-
 tem magis exprimunt tormenta quā risus, nisi quod faci-
 lius creditur, quod aut fictum libenter auditur, aut non
 fictum, ut fingatur impellitur. Antequā domum sanctæ
 Paulæ nossem, totius in me urbis studia consonabant,
 omnium penè iudicio dignus, summo sacerdotio decer-
 nebar. Beatæ memoriæ Damasus meus sermo erat, di-
 cebar sanctus, dicebar humilis & disertus. Nunquid do-
 mum alicuius lasciuioris ingressus sum? Nunquid me
 uestes sericæ, nitētes gēmae, picta facies, aut auri rapuit
 ambitio? Nulla fuit alia Rhomæ matronarū, quæ meā
 posset edomare mentem, nisi lugens atque ieiunans, squa-
 lens sordibus, fletu penè cæcata, quam continuis nocti-
 bus misericordiam domini deprecātem, sol sæpe depre-

Seruus Pan-
 læ.

E hendit

hendit. Cuius canticū, psalmi: sermo, euangeliū: delitiā, continentia: uita, ieiuniū. Nulla me potuit delectare nisi illa, quā manducantē nūc̄p̄ uidi: sed posteaq̄ eā pro suā merito castitatis uenerari, colere, suspicere cœpi, omnes me ilico deseruere uirtutes. O inuidiā primum mordax tui. O satanæ calliditas semper sancta persequēs. Nullæ aliæ urbi Rhomæ fabulā præbuerunt nisi Paula & Melania, quæ contemptis facultatibus, pignoribusq̄ desertis, crucē domini, quasi quoddam pietatis leuauere uexillum. Et in hanc sententiā illic plura, quæ ne lōgior æquosim, prætermitto. Hisce de causis Hieronymū tandem urbis odiū cœpit indignæ tam eximij uiri cōfortio. Itaq̄ relictā Rhomā, Syriam repetijt, an unā cum Melania & Paula, parū mihi liquet: nisi quod conijcio matronas priores illuc se contulisse, & aut mox secutū Hieronymum, aut diuerso itinere eodē peruenisse. Reditum suū quandoquidem & hunc calumniatus est Ruffinus, ipse describit in Apologia uerbis his: Vis nosse profectionis meæ de urbe ordinē: narrabo breuiter. Mense Augusto, flantibus Etesijs, cū sancto Vincentio presbytero & adolescente fratre, & alijs monachis qui nunc Rhomæ cōmōrantur, nauim in Rhomano portu securus ascēdi, maxima me sanctorū frequētia prosequēte. Veni Regiū, in Scylleo littore paulū steti, ubi ueteres didici fabulas, & præcipitē fallacis Vlyssis cursum, & Sirenarū cantica, & insatiabilē charybdis uoraginē. Cūq̄ mihi accollæ illius loci

Syriam
repetit.

PER ERA
... multa narrare
... sed ad I
... & turbare
... Maleas
... uenerabil
... gloriaris, ue
... pontificis
... hyme &
... mulca
... colorur
... lostr
... aspid
... nem n
... fabula fal
... aerti tr
... Hacte
... primam i
... prinerer
... tum
... scribit, a
... illam &
... ab ex
... profes
... mir
... scribit e
... em, ex

loci multa narrarent, darentq; consiliū, ut nō ad Protei
 calumnias, sed ad Ionæ portū nauigarem: hunc enim fa-
 giētium & turbatorū, illum securi hominis esse cursum,
 malui per Maleas & Cycladas Cyprum pergere. Vbi su-
 scepius à uenerabili episcopo Epiphanio, cuius tu testi-
 monio gloriaris, ueni Anthiochiā, ubi fruius sum com-
 munionē pontificis cōfessorisq; Paulini, & deductus ab
 eo media hyeme & frigore grauiſſimo, intraui Hieroso-
 lymam: uidi multa miracula, & quæ prius ad me fama
 pertulerat, oculorum indicio comprobauī. Inde contēdi
 in Aegyptum, lustrauī monasteria Nitriæ: & inter san-
 ctorū choros, aspides latere perspexi. Protinus concito
 gradu, Bethlehem meā reuersus sum, ubi adorauī præse-
 pe, & incunabula saluatoris. Vidi quoq; famosissimū la-
 cum: nec me inerti tradidi ocio, sed multa didici quæ an-
 te nesciebam. Hactenus ille. Verum erit fortassis qui pu-
 tet hæc ad primam illam Hieronymi in Syriam profe-
 ctionem pertinere: mihi probabilius uidentur ad poste-
 riorem referri: tum ob id quod cum Hieronymus penè
 puer, ut ipse scribit, adierit Syriam, non admodū consen-
 taneum est, illum & ignotum & id ætatis, tanto honore
 fuisse exceptū ab episcopis, eius regionis celeberrimis: tū
 quod huius profectiois & lustratæ Syriæ atq; Aegy-
 pti descriptio, mire congruat cum itinere Paulæ, quod
 in illius describit epitaphio: cui tum Hieronymum fu-
 isse comitem, ex ipsa narratione licet deprehendere.

E 2 Nec

Nec enim animi causa suscipiebat hunc peragrādi regi-
 ones laborem. sed partim, ut ex pluribus arriperet exem-
 pla pietatis, partim ut inspectis locis quorum in diuinis
 literis fit mentio, penitius intelligeret quod esset scriptū,
 ut ipse testatur in præfatione quadam. Nec pietatis, nec
 sacræ scientiæ sibi magister esse uoluit, diuēq; discendum
 putauit, quod doceret: à multis discere curauit, sed à sum-
 mis. At rursus sic horum doctrinam est amplexus, ut
 quorundā contentiosum dogma non sequeretur. Quā-
 doquidē illo factiosissimo seculo, uix quisq; eximie do-
 ctus, hæreseos suspitione carebat. Gregorium Nazian-
 zenum præceptorem suum appellat, & hoc interpretan-
 te, se sacras didicisse literas testatur. Verum ubi nam au-
 dierit hominē, aut quanto tempore, parū mihi comper-
 tum est. Nam is uitæ mutauit institutum, & sponte ce-
 dens episcopi locum, ruri abditus, monachi uitam exe-
 git, autore Hieronymo in Catalogo uirorum illustriū.
 Appollinarium Antiochenæ apud Syros ecclesiæ epi-
 scopum, frequenter audiuit Antiochiæ, & domesticam
 cum illo consuetudinem egit, adhortante Paula, & sum-
 ptuum, ut conijcio, partem suppeditante, uerum id iam
 ætate prouectior. Postremo eiusdem impulsu, Alexan-
 driam sese contulit, iam semicanus, quo uidelicet ex Di-
 dymi consuetudine, quē quod à puero captus esset ocu-
 lis, uidentem appellat, summam imponeret manum stu-
 dio sacrarum literarum. Etiam si Ruffinus calumniatur
 Hieronymū

Greg. Na-
 zianzenum
 audiuit.

Apollina-
 riū audiuit.

Didymum
 audiuit.

Hieronymum non plus mense, Didymi consuetudine
 usum fuisse, sed ridicule tamen, ut iam uere. Nec enim re-
 fert quanto tempore uerferis apud præceptorē, sed quā-
 tum proficias. Ruffinus sex illis annis quos iactat, & tot
 egregijs præceptoribus, quos Hieronymus ne de facie
 quidem nosset, superior, ipsa tamē eruditione multo est
 inferior. Demum ascito Barhanina Iudæo, quod in li-
 teris Hebraicis aut diminutum erat aut exciderat, sup-
 pleuit & instaurauit. Iam itaq; longo rerum usu compa-
 rata prudentia, multorumq; doctissimorum hominum
 congressu, iusta eruditione collecta, ad tractandas diui-
 nas literas accinxit sese. His instructus præsidijs uir pru-
 dentissimus, Theologi munus aggressus est: cum hodie
 quidam omnium bonarum literarum profusus rudes &
 ἀμύσοι, pauculis sophismatibus, & male degustata Ari-
 stotelis philosophia freti, pedibus ac manibus illotis ir-
 ruant in theologiæ professionem. Bethlehem iuxta do-
 mini sui præsepe, uenturæ senectuti sedem delegit. Quē
 locum iam religione celebrem orbi, scriptis & uirtutibus
 suis longe celeberrimum reddidit. Is abest ab Hieroso-
 lymis sex passuum milibus cōtra meridianam plagam,
 iuxta uiam quæ ducit Chebron, estq; ciuitas Dauid in
 tribu Iuda. Iuxta hanc Paula quatuor condidit mona-
 steria: tria mulierum, quibus ipsa præfuit: quartum uiro-
 rum, in quo diuus Hieronymus, cum pijs ac doctis ami-
 culis & studiorum adiutoribus, nō minus iucundam q̄

Barhanina

Theologi
munus tādē
aggređitur.Bethlehem
sedem fixit.

E 3 sanctam

sanctam uitam multis egit annis, ut ipse testatur in epigraphio Paulæ: quæ uiginti annis pie peractis Bethlehem, mortem immortalitate cōmutauit. Melania quæ se eodem contulerat, incertum quibus de causis, mutata sententia, Rhomam repetijt. Ruffinus calumniatur illi parum conuenisse cum Hieronymo. Et consentaneum est opera Ruffini dissidium incidisse, ad quæ mulier deisciscens, postea parteis æmulorum adiuuit: & haud scio an hæc sit in quam Hieronymus locis aliquot oblique stomachatur, nomen nigredinis notans. Marcella tamen & ipsa Bethlehemitico rure relicto, Rhomā se recepit metu barbarorum, omnia passim uastantium ac populantium, tamen in amicitia fidelissime perstitit, Hieronymianas parteis acerrime defendēs. Cuius opera, Origenistarum factio sensim insinuās sese, Rhomæ primū & prodita est, & oppressa. Hic omne uitæ tempus aut sacris dabatur psalmis, aut uertendis sacris uoluminibus, aut edisserendis diuinis literis, quas fratribus ac mulieribus assidue prælegebat. Ruffinus obiit, illum & nobilium pueros sibi commissos, in Poetarum ac Rhetorum literis instituisse. Et id crimen a deo non timet Hieronymus, ut nec refellere dignetur. Etenim cum Paulus gloriatur se omnia factū omnibus, ut omneis CHRISTO lucrifaceret: quod flagitiū, si diuus Hieronymus omnibus prodesse cupiēs, omnibus nationibus, omni sexui, omni ætati semet accōmodauit. Confluebat huc ex toto un-

diq̄

diq; terrarum orbe, frequēs hominum multitudo, quos omneis pro suis facultatibus, uir sanctissimus, Christiana accepit benignitate, neminem arcens à suo contubernio, præter palam hæreseos inustos cauterio. Prorsus exoptanda uita, ni felix ocium, tot hæreticorum & calumniatorum insultus labefactassent. Quoniã aduersum multorum errores acerrime scripserat; nullus erat hæresiarcha, qui non Hieronymum pro hoste duceret: quem quisq; sibi male conscius, etiam intactus (ut ait Oratius) horrebat & oderat, aliorum exemplo territus. Nullum fuit unq; seculum seditiosius, neq; cõfusus: & sic omnia contaminarant hæreticorum errores, ut magnæ cuiusdam artis fuerit orthodoxum esse. Verum in primis Arianorum factio, literis, armis, & imperatorũ præsidijs, totum orientem, imò totum orbem in dissidium pertraxerat. Id mali utcunq; sopitum, postea mutato cognomine, per Origenistas renatum est, ut ante dixi, & in ipsam usq; Rhomanam urbem mire irrepserat: non palam, sed cuniculis quibusdam sese furtim insinuãs: cuius rei dux ac signifer Ruffinus Aquileiensis, cum quo puer Hieronymus arctissimam habuerat consuetudinem, & mirus quidã amor intercedebat: id quod facile liquet ex epistola, cuius initiũ: In ea mihi eremi parte. Verum euenit iuxta prouerbium Aristotelicum: ut qui sese impensissime dilexerant, acerrimis item odijs prosequerentur. Post primam similtatem, utcunquereditum est

Ruffinus
Aquileiẽsis

in

in gratiā, Hieronymo oquidem modis omnibus adniten-
te, ne uel casus aliquis maleuolentiæ suspicionem præbe-
ret: & dissimulante interim dancularias illius machinas
& uirulentas obrectationes. Cæterū ubi iam fidei quo-
q; labem hæreseos aspergere niteretur Ruffinus, & Hieronymum in suæ infamiæ consortium inuoluere, recla-
māte uiro sancto, & figuratas ut ipse uocat laudes, sum-
ma libertate reiçiente, rescissa est male facta gratia: & in-
sycera necessitudo in apertam erupit simultatem: ac di-
ruptis omnibus pudoris ac modestiæ uinculis, uterq; in
alterum sic debacchatus est: ut in Hieronymo propemo-
dum fateare uerū esse, quod Publius ille mimographus
scripserat, Furor fit læsa sæpius patiētia. Primū, ipsa scri-
pta damitant Hieronymo uehemens & ardēs fuisse in-
genium, humanissimum quidē, sed liberum: hoc impa-
tientius contumeliæ, quod nulli malum moliretur. De-
inde hæreseos ea est insimulatio, in qua tolerātem esse,
impietas sit, non uirtus. Accedebāt ad hæc tot faces, quæ
uel lenissimum ingeniū ualeant irritare. Sunt qui Ruffi-
no nonnihil tribuant. Mihi nec eruditio satisfacit, & mo-
res olfacere uideor uirulentos ac uafros minimēq; libe-
rales. Certe cum Hieronymus illum talibus pinxerit co-
loribus, infantiā, imperitiā, ac stuporē hominis ubiq;
ridens & infectans, aut talem Ruffinum fateamur oporteat,
aut Hieronymū sycophantam faciamus. Quo magis
admiror quid Gennadio uenerit in mentem, qui nō
contentus

Excusatur
Hieronymus

*

contētus Ruffinum immodicis uexisse laudibus, huiusmodi coronidem adiecit, ni fallor, in Hieronymū. Sed & obtrectatori opusculorum suorum respōdit duobus uoluminibus, arguens & conuincens se dei intuitu & ecclēsiæ utilitate, auxiliante domino, ingenium agitauisse: illum uero æmulationis stimulo incitatum, ad obloquiū stilum uertisse. Constat Ruffinum duobus libris inuectum in Hieronymum: nec dubium est quin de his senserit Gennadius: qui cum Ruffinum inter præcipuos ecclēsiæ doctores ponat, Hieronymum obtrectatorem facit, & Ruffiniani nominis inuidentem gloriæ. Dolebat (opinor) homini Gallo. Vigilantius ab Hieronymo parū suauiter acceptus, & Palladius locis aliquot arreptus mordicus, quorum uicem hac ratione uoluit ulcisci. Sed ut ad id quod institueram recurrat oratio, nihil non machinatus est in Hieronymū Ruffinus. Subornarat per multos, qui uirum excellentissimum conuicijs lacererēt, Vigilantium Gallum, Palladium Galatam, tum magnum oratorem urbis Rhomæ: deniq; Domnionem & Pammachium, qui libros Hieronymi suppresserunt, ne uenirent in manus hominum: & admonuerunt literis, ut quædam emendaret in æditis uoluminibus: præsertim in quibus propensior uideretur in laudem uirginitatis: & huius studio nuptijs iniquior quæ uellent plerique. Quibus ita respondet, ut ipsis parcens, acriter infectetur eos, à quibus sentiebat illos subornatos & impulsos.

Gennadius
notatus.

F Ac

Augusti-
nus in Hiero-
ny.

Ruffiniani.

Ac tantum ualuit æmulatorum maliciosa calliditas, ut nec ipse diuus Augustinus Hipponensis episcopus, optime sensisse uideatur de fide Hieronymi, priusquæ propius & interius nosset hominis & uitam & eruditionem: quorum utrunquæ suspicere atquæ æmulari debebat Augustinus, non uellicare, solo episcopatus honore superior: cæterum ut ætate, ita & cæteris dotibus omnibus inferior. Hinc illa de mendacio cauillatio, hinc liber de animarum origine, hinc interpretationis ex Hebræo suggillatio, hinc similtatis cum Ruffino deploratio: quibus aduersus Hieronymum ceu uelitabat, euocare cupiēs ad dogmatis sui professionem. Id subodoratus uir minime stupidus, diu grauatus ad ea respondere, tandem respondet acerbius, parumquæ blande. Verum simul atquæ uterquæ alteri penitus cœpit esse cognitus, iunctis animis ac studiis, communi opera fidem catholicam aduersus hæresiarcharum insultus tuebantur: & minus sibi placuit Augustinus, ubi Hieronymi magnitudinem pernouerat, ex exploratore factus discipulus. Ita ex initio qualicumquæ, summa inter illos cõflata est necessitudo. Cæterum cum Ruffiniani planè, quod aiunt, ἀπὸ τοῦ πολέμου erat, quorum uesania eò progressa est, ut fictam epistolam uelut ab Hieronymo scriptam, in uulgus spargerent: in qua deploraret uitæ superioris errores, ac damnaret operam olim insumptam, uertendis ex Hebræo sacris uoluminibus: uelut huc inductus à Iudæis nonnullis impostoribus. Sed actum esset

esset de rebus humanis, si maliciæ par animo suppeteret
 nocēdi facultas. Stilum Hieronymianum histriones illi
 assequi non poterant, illo seculo nulli (sicut opinor) imi-
 tabilem, nedum Ruffini sodalibus. Quod si potuissent,
 prorsus Hieronymiana fuisset epistola. Iam quātum ui-
 rulentia sit in libris illis Ruffini, quos in sanctissimum
 uirum scripsit, quisquis legerit, facile perspicit. His addi-
 derat epistolam, præter indignissima conuicia, diras mi-
 nas, iudicia, exilium, mortem deniq; denunciātem, ni ta-
 ceret. Ea quanq̃ interdicit, tamen ex apologia Hierony-
 mi q̃ atrox fuerit, licet conijcere. Eodem è fonte profe-
 ctum est dissidium illud acerbissimum, quod illi fuit cū
 Ioanne episcopo Hierosolymitano, ad cuius diocesim
 attinebat Bethlehem: adeo, ut ipse cū suis abstineret ab
 episcopi communione, quod is in manifestam uenisset
 suspicionem Arrianæ factionis, homo sycophanta, ua-
 fer, ac lubricus, & tyrannicæ cuiusdam insolētiæ. Ad hæc
 hulcera accedebant, qui frigidam quoq; (quemadmo-
 dum dici solet) suffunderent: & exasperatum tot iniurijs
 animum, literis insuper suis instigarent, hinc Riparius,
 illinc Marcella, aliunde Paula, Pammachius, Domnio,
 Oceanus, Augustinus, & præter hos alij cōplures: purga-
 famam, compeſce hæresim, succurre fidei. Sic uisum est
 CHRISTO: ut indyti militis uirtus, tot exagitata procel-
 lis, clarius enitesceret: ac uelut aurum igni probatum, per
 petuis exercitus malis, per infamiam & bonam famam
 F 2 grassaretur

interdicit

Dissidet cū
 Io. episcopo
 Hierosol.

graffaretur ad immortalitatis brauium. Aderat luctanti, qui periculis obijciebat: & idem vires dabat, qui daturus erat præmium. Hinc ille uelut annosa ualido cum robore quercus, undiq; propellentibus calumniatorũ uentis, aut Marpesia cautes, quæ fluctibus undiq; tunditur, pectore inuictò infractòq; stabat: & adeo non dimouebatur ab honesto: ut quo magis oblatrabat æmuli, quo molestius obstrepebat inuidi, hoc acrius extimularetur ad studium pietatis. Aduersus hæreticorum uim & insidias nõ nihil adiutus est in Syria, ab Epiphano, ac Theophilo Alexandrinæ urbis episcopo: Rhomæ, Marcel-la, Pammachio, Chromatioq; , quos sibi uel ob Paulæ affinitatem habebat admodum fauètes, horum etiam benignitate subleuabatur. Quis in huiusmodi uita martyrium requirat: quæ quid aliud fuit, q̃ diutinum ac perpetuum martyrium? Et reperias, qui mortem possint contemnere, contumeliam non possint. Triginta totos annos in diuinarum literarum meditatioe sudauit, ut ipse testatur alicubi: & ad extremam usq; senectam, docendi scribendiq; laborem, iuuenili robore sustinuit. Paulam discipulam & patronam suam, præmisit in cælum: cui quamdiu fuerit superstes, non satis liquet. In illius epitaphio declarat sese iam tum in extrema senectute fuisse. Cum ea uixit Bethlehem annos uiginti: & ab illius obitu permulta scripsit ad Eustochium, ut maternæ pietatis studiõq; , ita & in Hieronymum beneuolentiæ hæredem

*Adiuuatur
contra uim
hæreticorũ.*

dem. Tandem uitæ cursu felicissime peracto, ad immortalitatis lauream est euocatus, anno ætatis suæ nonagesimo primo: anno uero salutis humanæ, quadringentesimo uigesimosecundo, sub Honorio & Constantio iâ in imperij cõsortium assumpto. Ferût ossa postea Rhomam translata fuisse. Siquidem & hodie monumētum illius monstratur in Exquilijis apud ædem uirgini matri sacram, iuxta præsepe CHRISTI. Is qui uitam illius conscripsit, Cyrilli nomine, nõ in facete commentus est, eum iam morti uicinum prædixisse fore, ut Rhomam aliquãdo rediret. **D**e miraculis non libet quicquid attingere, iam uulgatissimis, si quis eiusmodi fabulis delectet. **A**d hoc, quod referunt, de digesto per Hieronymum officio diuino, de quibus uersiculis in cake singulorum psalmodum adiectis, an uerum sit nec ne, non magni refert: unum illud palam est, epistolam quæ testatur id factum, à nebulone confictam alieno titulo. Tatum illi famæ & autoritatis pepererat uitæ integritas, sed præcipue libri, doctrinam inimitabilem præ se ferentes, & doctrinæ parem eloquentiam: ut erudita quoque Græcia quæ consuevit omneis omnium gentium literas fastidire, unius Hieronymi commētarios in suam linguam transferendos curarit: nec puduerit totius orbis semper magistram, post tot eximios scriptores ab homine Dalmata discere: iam quæ ad antrum Bethlehemiticum, nõ secus atque ad publicum totius Christiani orbis oraculum, undique

Moritur. 422. a. salutis.

Transfertur Rhomam:

Gloria patri.

Autoritas.

curreretur, si quid quem torqueret in diuinis literis. Crebra epistolæ, crebri nuncijs huc commeabāt, ex Italia, ex Hispanijs, è Gallijs, ex ultima Germania, ex Africa. Cōsulebatur ab episcopis, à nobilibus matronis, à primatibus. Quisquis Christianam uitam animo destinasset, prius ab hoc uitæ instituendæ rationē efflagitabat. Multos non tam loci religio, quàm Hieronymi uidendi sitis in Syriam attrahebat. Libebat nimirum sacri illius ac celestis animi, quem in libris conspectū adorabant, thecam ac domiciliū intueri. *Visitatur à multis.* Visit hunc præter innumeros alios, Alipius, mittente Augustino, ut saltem per intimum amicum, Hieronymum complecteretur: quādoquidem ipsi licet cupienti, nō erat integrum tantum itineris ementiri. Vidit Paulus Orosius historiographus, ab eodem (ut opinor) missus: ut indicat in calce suæ historiæ, nonnulla referēs, quæ ex illius colloquio didicisset. Vidit Sulpicus Seuerus, qui magnificis præconijs effert hominē, sed tamen illius non assequitur merita. Visit Apodemius ex Gallia. Cūmq; his compluris alijs, quorum in literis suis meminit. **U**equidem uideo quosdam magno pere contendere Hieronymum uirginitatis illibatæ fuisse, quod affirmare, quorsum attineat, nō uideo: cum ipse duobus in locis palam ac ingenue fateatur sese lapsum in adolescentia, & hac laudis parte caruisse. Primum in epistola, cuius initium: Quod ad te huc usq; non scripsi, testatur in hūc modum: Virginitatem autem in celum *In adolescentia lapsus est.* fero

In adolescentia lapsus est.

non quia hab
Argenna &
aljs practica
heretico,
perico, q
aljs: f
quosdam h
uirgin
Que
sepsi
quum a
locum h
officere
laudib
cal
est.
sa
Monac
de n
uirginitat
puritat
laudibus
Proin
fidem
dam nec f
Rufus in

fero: non quia habeam, sed quia magis mirer quod non habeo. Ingenua & uerecunda confessio est, quo ipse careas in alijs prædicare. Nunquid, quia graui corpore terra onerosus hæreo, auium non miror uolatus? neq; columbam prædico, quod radit iter liquidum, celeres neq; commouet alas? Hactenus quidem ille. Neq; uero mendam est, quosdam hûc sic interpretari locum, quasi Hieronymus sibi uirginitatis laudẽ adimens, modestiæ causa sese deiecerit. Quemadmodû Paulus, cum plus omnibus laborasset, seipsum tamen minimum apostolorum uocat, & indignum apostoli uocabulo. Atque hic color alibi fortasse locum habeat, cæterum hic stulticiæ fuerat id dicere, cum officeret ei quod agebatur. Cum enim ad inuidiam usq; laudibus uexisset uirginitatem, occurrere studuit quorûdam calumniæ, qui sic dictitabãt: Quisq; laudat, quod ipse est. Cõiugati gaudent laudari matrimonium: & si liceat, sacramentorum omnium primum cupiant efficere. Monachi suum efferunt institutum. Sacerdotes & episcopi, de muneris huius excellentia libenter audiunt. Qui uirginitatem sequitur, gaudet eam cum angelorû æquari puritate. Nec istud est fauere uirtuti, sed suis quenq; laudibus applaudere: & honesto prætextu seipsum iactare. Proinde, ne quid ea calumnia uirginitatem prædicantis fidem eleuaret, ingenue fatetur se non esse quod laudat: nec suum agere negocium, sed ueritati patrocinari. Rursus in epistola, cuius initium: Nõ debet charta

Notati, qui
sanctorū lau-
des in immē-
sum attollit

charta, declarat idē hisce uerbis: Scitis ipsi lubricum adole-
lescentiæ iter: in quo & ego lapsus sum, & uos non sine ti-
more transistis. Quod si non possumus, nisi uirginem
amare, nec apostolos, nec patriarchas amabimus. Est
autem istud quibusdam studium, in speciem quidem
pium, sed tamen ineptum, sanctorum laudes in immen-
sum attollere, dum illis tribuunt: non quantum adfuit,
sed quātum illis optēt adfuisse. Hi **CHRISTVM**, si que-
ant, maiorem q̄ est, cupiant reddere: deinde huic penē
parem Mariam, & factiose suum quisq; diuum attollit.
Minoritis nunq̄ satis laudatus Franciscus, alijs Benedi-
ctus, alijs Augustinus. At expedit etiam sæpenumero,
commissum aliquod ceu cicatricem in sanctis agnosce-
re. Fit em̄, nescio quo pacto, ut efficacius nos eorū exem-
pla permoueant, quibus ex uitiosa uita contigit ad pie-
tatem resipiscere. Quanto plureis pellexit ad bonam fru-
gem, peccatrix illa Magdalene, **CHRISTI** delicia, q̄ Te-
clæ perpetua innocentia, quæ ex tot hominum milibus
uix ulli contingit. Magis profuit uitæ mortalium, Da-
uid deplorans quod admiserat: nosq; post errata docēs
resipiscere, q̄ aliorum semper inculpata uita. Lapsus est
Hieronymus, sed primis illis annis, & ut arbitror, ante q̄
baptismo renatus esset in **CHRISTO** (solent enim tum
ferē adulti baptismum suscipere, nisi si quem uitæ pericu-
lum huc adegisset) & lapsus est eo uitio, quo ferē solet
inuolui pueritia, priusquā uitium esse nouerit. At quot
annis

annis, quas pœnas, ob puerile erratū à sese exegit: Quibus supplicijs, eam pueritiæ uoluptatulā est ultus: Hieronymi præconium amplectatur, quibus uirginitas cordi est. Exemplum Hieronymi sequatur, qui baptismi uestem nonnihil commaculatam, pœnitentiæ nitro cupiunt candidare: multoq; magis isti, qui maximam uitæ partem, turpibus uoluptatibus dedicarunt.

Ad hæc sunt, quos nonnihil offendit sermonis acerbitas: quod in scriptis suis acrius nōnunq; uideatur incandescere, q̄ pro Christiana mansuetudine, planeq; ueteris comœdiæ quiddam referre, multos mordicus arripiens. In hac sentētia fuit olim Augustinus; & nostra memoria, si superis placet, Frāciscus Philephus, uir ille quidem eruditus, sed nonnunq; plus satis *φιλαυτός*: At hi mihi parum expendere uidentur negocij circumstātijs, patriam, ingenium, sui fiduciam, æmulatorum improbitatem, contumeliæ genus nulli ferendum. Postremo nec illud Terentianum: Tu si hic, aliter sentias. Nulli suam contumeliam ferunt impotentius, q̄ qui in aliena sunt lentissimi. Acriter inuectus est in Ruffinum, sed ille commuerat acriora. Hic hæreseos crimen fortiter depellit, ille carnificem minitatur: & fictis flagitijs, famam incessit. Et nemo sc̄uit grauius, q̄ cui non licuit esse mansueto. At qui si quis attētius ac propius inspiciat eos libros, in quibus uelis equisq; (quod aiunt) inuehitur in aduersarios, totaq; libertati uela laxat, mira deprehendet humanissi-

Aduersus eos quos in Hieronymo sermonis offendit acerbitas.

*

G mi

mi mitissimicq; ingenij uestigia. Ludit sæpenumero, & festiuis salibus agit, magis q̄ uirulentis. Nonnulla dedit suo sæculo, & amicorum affectibus: & ita crimen à se depellit: ut si fieri possit, cupiat hosti parcere. Multa sciēs ac prudens suppressit, pudori Christiano malens obsequi, q̄ animo laceffito: uelut in epistola aduersus Ioannem Hierosolymitanum, quantum tribuit suæ uerecundia, quātum episcopi titulo, ut se reprimat. Et si quid incidit odiosius, sæpe nomina suppressit, nōnuncq; fictis abutitur uocabulis, uelut in argumento de matre & filia reconciliandis, in diaconum impudicum, in Susannam lapsam. Quin etiam in Ruffinum & huius socios, Grunnij, Lusij Lauinij, Calphurnij Lanarij, Scorpj, Canis Alpini, & id genus alijs, aut fictis, aut obscuris nomini-

In eos qui
damnant eñ
ob eloquen-
tiam.

bus stomachatur. Iam uero piget etiam meminisse, quod audimus quotidie quosdam impie religiosos, & inscite doctos, nobis ad aurem obgannire, id in Hieronymo calumniantes, quod in eo pulcherrimum est: nimirum doctrinam, ut ipsi uocant immodicam, & plusculum eloquentia, quàm Theologum deceat. Neq; quicquàm omnino norunt de Hieronymo, nisi quod Ciceronianus dictus uapularit. Verum huius rei, quoniam ab eruditissimis abunde responsum est, Laurentio Valla, & Angelo Politiano, & nos olim adolefcētuli, minores annis uiginti, lusimus in istorum stulticiam in dialogis, quos Antibarbaros inscripsimus, unum illud hoc adijciam

adijciam loco : ubi deterret uirgunculam ab immodico studio librorum prophanorum, negat fuisse somnium, sed experrectum repperisse scapulas liuentes . At idem Ruffino respondens , fatis ridet hominis curiositatem, cui non satis esset obseruare quid uigilās diceret aut ageret:uerumetiam quid dormiens somniaret:& adeo fatetur fuisse somnium, ut illud conferat cum prodigiosis illis noctium ludibrijs , quibus aliquoties sibi uideretur alatus uolare cum Dædalo per maria, nonnunqũ comatulus esse , cum esset caluafter: interdū sumpta toga, causam dicere pro rostris . Expediant igitur isti , qui simul utrunqũ uerum esse possit, aut eligant utro in loco malint Hieronymo habere fidem , illic ubi de fide narrationis non agitur, sed quocunque modo deterretur adolescentula: an hic ubi causa agitur & crimen depellitur: quatinus in re ueritas orationis etiam iureiurando solet exigi. Quomodo commēto Pythagoras rudes homines à carniū ingluuie deterruit, sic & parentes commenticijs tericulis, pueros à peccando submouent . Præterea uideant utrum credere malint senī, an adolescenti . Somnium non fuisse , scripsit adolescentulus : somnium fuisse , scripsit senex . Aut hunc nodum explicent . Dixit apud tribunal : Si unquam habuero libros seculares, te negaui : cur post hæc non refellit Hieronymus, quod obijcit Ruffinus de Ciceronis dialogis, quos maiore mercede fratribus scribendos locarit : de poetis, quos

G 2 prælegit

SOMNI/
V M
Hieronymi.

prælegit pueris: Et in hac accusationis parte, ita uersatur, ut ludat magis quæ refellat, nimirum crimen iudicans dignius, quod rideretur quæ dilueretur. Vbi deinde negat aut dissimulat Hieronymus sibi fuisse libros seculares: Aut si negasset, quis sanus illi fuerat crediturus: nisi forte consentaneum uero putemus, cum in libro de optimo genere interpretandi plurimos uersus ad uerbum ex Cicerone referat: eum hos omnes ex adolescentiæ memoria descripsisse, non de codice. Postremo si crimen est habere libros seculares: & si CHRISTVM negauit quisquis hos legit, cur solus uapulauit Hieronymus? Cur hodie in Theologorū scholis celebrior est Aristoteles, quæ Paulus aut Petrus? Verum de re puerili ac ridicula iam pluribus quæ sat est. Ego certe (ut finiam) malim cum Hieronymo uapulare, quæ melle perungi cum istis: quos adeo scilicet terret Hieronymianum somnium, ut ab omnibus bonis literis sanctissime temperent: at non temperantes interim à uitis eorum, quorū libros religionis causa non audent attingere. Sunt è diuerso quidam, qui quæ arroganter sibi plusquæ Theologi uidentur, tam impie theologum negant esse Hieronymum: primum quod non satis theologicè σολοικίze, quam primam theologiæ dotem autumant: deinde quod nusquam arguetur, quomodo Ca preolus, Alexander, Aegidius, & Scotus: nec usquam adducat theologicas conclusiones, rythmos scilicet belle concinentes: quod non crepet maiores ac minores: quod nusquam sophisticis

*Aduersus
eos qui ne-
gant eū the-
ologū esse.*

sophisticis argutijs, ac puerilibus captiunculis ineptiat, quod nō in anxijis quæstiunculis torqueat sese, quod nō passim infulciat philosophum. At æquum erat hac quidem in re ueniam dare Hieronymo. Nam qui suspicari potuit uir ille, fore ut nouū hoc theologorū genus nasceretur apud Christianos: Cum nihil simile nec in diuinis & apostolicis libris comperisset, nec apud eruditissimos horum interpretes: præsertim cum à Paulo didicisset huiusmodi quæstiunculas ad nihil utiles, nisi ad subuersionem pietatis, esse deuitandas. Qui potuit diuinare futuros, qui totam theologiam, à capite (quod aiunt) usque ad calcem retexerent: & ex diuina facerent sophisticam, aut Thomisticam, aut Scotisticam, aut Occanisticam: Atqui si hanc ob causam in theologorum senatum non recipiūt Hieronymum: ne Paulum quidem aut Petrum recipient: neq; quenq; omnino qui ante quadringentos annos uixerit. O miserum illud seculum. O calamitatē orbis Christiani, qui plus mille annos absq; theologis steterit: præsertim cum illis temporibus latissime patuerit religio Christiana, nunc in arctum contracta: ut tot eruditorum hæreticorum turmæ, libris essent reuincendæ, non fasciculis. Minore studio liceret bis magistri nostri parare titulum, quàm Hieronymianam assequi dictionem: nullus inficias ibit in bonis literis exercitatus. At ille tot linguis excelluit. Ut omittam tam multa disciplinæ adminicula: sine quibus in diuinis uolu-

G 3 minibus

minibus necesse sit passim hallucinari, quis unquam sacras literas sic ex ipsis hausit fontibus? Quis altius imbibit? Quis simili cura edidicit? Quis sic in promptu & in procinctu (quod aiunt) habuit? Quis citavit aut densius, aut appositius? Quis edisseruit doctius? Quis tractavit sanctius aut felicius? Quis eruditissimos illos interpretes euoluit diligentius? Quis hæreticorum dogmata refellit efficacius? Quis CHRISTI philosophiam penitius cognitam habuit? Quis eam uiuidius, aut literis expressit, aut uita? Hæc quæso te, utrum Theologi sunt an non? An ideo Theologus non erit: quia nobiscum non balbutiat, ne dicam ineptiat? An ideo grammaticis annumerabitur, & Scotistis in sublimi cathedra tonantibus, Hieronymus ad horum pedes in imis sedebit subsellijs, quod diuina maluit dicere, quam hominum somnia: quod inter uernantia scripturarum prateruersari maluit, quam inter horum spineta luctari: quod non frigidissimis distinctionibus omnia confuderit, sed uelut aureum quoddam flumen ire maluerit, multas simul opes secum deferens? In singulis uerbis sapenmero singuli sunt syllogismi. Num ideo parum est acutus: quia nos illius acumen non assequimur? Tractauit eas quæstiones, quæ tum in ecclesijs ac synodis uertebantur: & ita tractauit, ut nemo copiosius, nemo neruosius, nemo magis Theologice, nihil addiuinans à Theologorum sacris arcendos: qui de formalitibus

bus, de instantibus, de quidditatibus, de ecclesiasticis, de que alijs id genus argutijs non disputarent. Operæ precium est audire censuram istorum, qui cuncta ad certum numerum redegerunt. Doctores ecclesiæ quatuor esse libuit: & quatuor item scripturæ diuinæ sensus: nimirum ut respondeant quatuor Euangelistis. Gregorio tribuunt tropologiam, Ambrosio allegoriam, Augustino anagogen, Hieronymo (ne nihil habeat) relinquunt literam, & sensum grammaticum. Sic enim has uoces distinguunt, cum treis superiores indifcrete sumat Hieronymus. Primum ex tot eximijis doctoribus, quatuor esse duntaxat uoluerunt, idque candore quodam magis quam ex animo, ne nullos ueterum recipere uideretur: quanquam nec hos admodum legunt, nisi uelut apocryphos iamque antiquatos. Largiuntur his aliquid, ueritates interim sibi seruantes. Gestit animus paucis istos, qui sic de Hieronymo sentiunt, cum Hieronymo conferre: sed reprimam me, ne quod in nebulones dixero, probi Theologi in se dictum existiment. Vnum illud tacere non possum, tot æditis uoluminibus quid ualuerit, declarauit Hieronymus. Si quisquam istorum, unicum Hieronymi uolumen suo marte possit intelligere, si quadraginta istius factionis theologi, communi opera, conflatiscum studijs, possint unicū excudere libellū, qui sit ullo modo cū Hieronymianis conferendus: imò cum his quos dictauit Hieronymus

Censura theologorum.

Veritates.

IN VITA
quis unquam
Quis aliam
in promptu
is citantur
octius? Quo
ditissimos
hereticorum
ISTI philo
eam unius
te, utrum
non erit
iat: An
n sublimi
pedes in
cere, qui
scripserunt
neta lecta
nia confu
maluerit
lis uerbis
deo parum
quimur?
is ac syo
piolus, et
stil addit
de form

Franciscus
Philelphus.

Hieronymus, non scripsit: fatebimur Hieronymum nō esse Theologum. Sed istorum iudicium minus de miror, cum magis mirum foret, si probarent quod nec didicerunt, nec intelligunt. Iustius in hos stomachor, qui cum bonas profiteantur literas, parum candide (ne dicam arroganter) de tanto uiro pronunciant. Franciscus Philelphus arrepta ueluti censoria uirgula, Augustino tribuit dialecticæ palmam, eloquentiæ Hieronymo. Non est meum Augustini laudibus quicquàm decerpere: uerum illud ipsa res clamitat, Hieronymum Augustino non minus antecelluisse dialectica, quàm præcessit eloquentia: nec minus eruditione superiorem fuisse, quàm dicendi laude. Siquidem Hieronymus, Græci sermonis callentissimus: non modo totum Aristotelem, sed cæteros item philosophos omneis euoluerat. Augustinus, id quod & ipse fatetur, & indicant libri, duos duntaxat Aristotelis libellos, tum forte in latinum uersos sermonem, de prædicamentis, ac de enunciatione. Et ut ingenue dicam, argumentatur aliquanto perplexius ac molestius Augustinus: at quanto solidius, quanto alijs neruis Hieronymus? Quanquàm ego nec de uitæ genere prorsus accedo Philelphi iudicio. In se quidem rigidior Hieronymus, quàm Augustinus, at in alios lenior: nec unquam Hieronymus à suis exegit fratribus, quod à suis clericis Augustinus. Iam uero dictu mirum, quantopere celebretur inter eruditos, præsertim

præsertim in Italia, festiuissimum illud, & merum atticum spirans Theodori Gazæ dictum. Apud quem cum Bessarion Nicenus, præsentè Plethone Bizantio, primam eloquentiæ laudem tribueret Hieronymo, uel hoc argumento, quod ceu Ciceronianus fuisset accusatus $\epsilon\iota\varsigma\omega\nu\epsilon\acute{\upsilon}\omega\mu\iota$ ille respondit, Hieronymum præter meritum uapulasse, nimirum innuens illum non satis esse Ciceronianum. Verum an hoc inter familiares effutierit Gaza, nec ne, haud ita magni refert. Equidem ei uiro tantum in literis tribuo, quantum uix alteri cuiquam: neque candor illius, quo præditum accipio, sinit, ut id ab eo dictum credam. Alioqui ne Gazæ quidem concesserim, ut homo Græcus Hieronymianæ faciendæ censorem agat: qui Ciceroni quoque tam fuerit iniquus: idcirco magis studio gentis suæ quàm iudicio. Illud demiror, fabulam & impiam & stultam, usque adeo plausibilem uideri doctis: præsertim cum eam Petrus Crinitus, non admodum grauis autor, referat: primum adeo frigide, ut statim illud audire mereatur, nisi fingeres, non sic narrares Crinite: deinde tam uane, ut ueluti forex suo se prodat iudicio: declarans sese nec legisse, nec intelligere quod narrat, auditum opinor alicubi in conciliabulis, aut inter pocula. Neque uero huius est loci, quid in totum de Criniti literis iudicioque sentiendum sit, explicare. Certe libri testantur, hominem sibi

Theodorus
Gaza.

Petrus
Crinitus.

H nequaquam

nequaquam displicentem, chartis & ocio abundasse: sed quo rectius ac grauius uti potuerit. Quod ad hanc rem proprie facit, paucis attingam. Dictum (inquit) celebre est Theodori Gazæ de diuo Hieronymo, eiusque eruditione, affectum fuisse iniuria Hieronymum à Rufino, quod eum pro Ciceroniano accuset. Atque idem (quoniam bellum erat scilicet) paulo post repetit & inculcat. Et simul iniuria hæc, inquit, ô Bessarion, insignis in Hieronymum facta est à Ruffino, plagasque illas nullo suo merito tulit. Dispeream si Crinitus legerat hoc somnium, uel ab Hieronymo narratum in epistola ad Eustochium, uel obiectum à Ruffino, ac rursus ab illo dilutum & irrisum. Etenim cum ipse Hieronymus testetur se uapulasse, quod Ciceronianus esset, non Christianus, quæ nam atrox illa iniuria, quam Ruffinus fecerit Hieronymo? Narrationis autor ac testis est ipse Hieronymus, plagarum autor deus. Nec obiicit Ruffinus plagas, sed periurium: quod execratus se ipsum, si postea libros haberet prophanos: non præstiterit quod apud tribunal æterni iudicis deierat. Si falso dictus est Ciceronianus, si præter meritum flagris cæsus est: deum iudicem in ius uocare par est, non Ruffinum. Bellam me herde facetiam, quæque Atticum testetur ingenium, & cui certatim applaudant eruditi. Ad hæc inter multa: quæ cum iure possim exagitare

tare

tare, prudens dissimulo, ne molestus sim lectori: scribit in hunc modum: Quando & affectata nimis eloquentiæ, pro Ciceroniano & habitus sit & accusatus. Quid ais Crinite? Itá ne Ciceronis est affectata eloquentia: cui Fabio iudice, peculiaris est illa felicissima facilitas? Iam haud me præterit, aliud sensisse Crinitum quàm uerbis expresserit, uidelicet accusatum hoc nomine Hieronymum, quod plus satis affectaret eloquentiam. At ubinam hic illa Rhomani sermonis puritas? Quis Rhomane sciens, ad eum loquitur modum, habitus est affectati regni? Ac mox subiicit: In quo Theodorus dicitur risum mouisse: ut qui foret in Rhomana etiã eloquentia censor acerrimus. Quid ego audio? Num cēforis acerrimi est mouere risum? At sensit illi motum fuisse risum. Atque id ipse propemodum addiuinabam. Verum hocine Rhomanum est, huiusmodi strosulis ludere? Et tamen hic scriptor, sic alienus à Rhomana facundia: ut nec elegantiam præstet, audi quanta cum autoritate, quantoque supercilio pronunciet de Hieronymo, ut M. Varronem quempiam loqui putes, non Petrum Crinitum. Neque prorsus negauerim (inquit) quædam esse in Hieronymo, quæ nõ usquequaque Rhomanam in dicendo puritatem, atq; elegantiam probant. Quod equidem uitium, si id uitium est, non homini, sed tempori, & professioni tri-

Exagitata
Criniti nar/
rantis uerba

H 2 buendum

buendum existimo. Nam inter Christianos homines, non eloquentiæ, sed uitæ accusantur uitia. Egregium uero Hieronymi patronum. Quæ nam ista Romana puritas? Num eodem more dicere quo dixit Cæsar, aut M. Tullius? At qui fieri potuit, ut Hieronymus de rebus longe diuersis loquens, ñsdem tamen uerbis uteretur? Alia religio, alius cultus, diuersi autores, nouata omnia: & tu me negabis eloquentem, nisi perinde loquar, quasi Ciceronis ætate uiuam: cum præcipua dicendi laus sit, apte dicere? Nisi forte parum Romanus uidebor, si pro eo quod olim dicebant, faxit Iuppiter optimus, maximus: dixero, faxit CHRISTVS IEVSVS, quod ad hunc modum non sit locutus M. Varro, aut C. Cæsar, aut M. Tullius. Iam quid est hoc quod ait, imputandum Hieronymi sæculo? Num seculum hoc putat illo facundius? Aut quæ nam est ista professio, cui condonari uult infantiam? Nec enim adeo stultus est opinor, ut existimet Hieronymum fuisse monachum huius generis, quod hodie receptum est. An CHRISTI professio pugnat cum eloquentia? Quid autem uetat, si Cicero de suis dæmonibus dixit eloquenter: quo minus Christianus item de pietate uerâque religione dicat eloquenter? Sed dicam inuitus, quod tamen uerissimum esse comperi, esse permultos sic prophanis addictos literis: ut ineruditum, ut infans, ut fordidum

Apte dicere

didum uideatur, ubicunq; Christianæ professionis uocabula uiderint. Romuli, Camilli, Fabricij, Iulij nominibus delectantur: ad CHRISTI, ad Pauli, Bartholomæi uocabula nauseant. Hos nihil aliud offendit in Hieronymo, nisi quod ingenue Christianus est. At nos si quando uideri uolumus eloquentes, de rebus sacris, deum immortalem quàm prophane dicimus: Neque uero probem in homine Christiano, anxiam eloquentiæ affectationem: quæ nec philosophis, nec Senecæ, nec ulli graui uiro unquam probata est. Atque adeo ne fieri quidem potest, quin de religione uerba faciens, sacrorum uoluminum testimonijs utare: quorum phrasim innouare ridiculum sit, fastidire impium. Ad hæc interdum eos cites oportet, quibus defuit elegantia sermonis, quales nobis Bonauentura, Thomas, Scotus: Hieronymo Iouinianus, Vigilantius, Ruffinus. Aiunt

Pomponius
Lætus.

Pomponium Lætum, in omnem usque uitam à Græcis abstinuisse literis, ne qua peregrinitas, Rhomani sermonis castimoniam uitiaret. At diuus Hieronymus in tot linguas cognoscendas partitus operam & oleum, tum in huiusmodi uersans argumentis: quæ non facile splendescunt, nec recipiunt orationis nitorem, denique permulta dictans, tamen eloquentiæ tantum præstitit, ut nemo fuerit nostra memoria, quem hac in parte cum eo conferre possimus. Et tamen eximios uiros,

H ; nostra

nostra uidit ætas: & qui ne Ciceronis quidem sæculo inter elingues habitu fuissent, quorum præcipui sunt, Laurentius Valla, Hermolaus Barbarus, Angelus Politianus, Ioannes Picus, & noster RODOLPHVS AGRI COLA. Sunt & alij, quos haud quaquam contemno, sed ex his quoniam insignes sunt, res æstimabitur. Hieronymus ex parte contempsit eloquentiam, tam multis distractus est studijs, quæ dicendi politiem rubigine solent obducere. Hi per omnem ætatem in his modo uersati sunt literis, quæ ad dicendi faciunt ornamenta: & tamen detur idem argumentum, sit eadem Christiane loquendi lex: uidebimus nec horum quempiam Hieronymianam eloquentiam assequi. Primum enim cum præcipua pars eloquentiæ sit & fons, ut inquit Horatius, res de quibus dicturus sis, penitus habere cognitas: quis non statim intelligit, quàm multis partibus hic potior sit Hieronymus?

Elegantissimus Hieronymus.

Ad hæc quis exorditur dexterius? Quis proponit absolute? Quis narrat euidentius? Quis expatiatur uel amœnissime uel appositissime? Quis colligit neruosiore? Quis telum in aduersarium torquet acrius, aut exceptum retorquet mirabilius? Quis illigat tenacius? Quis in tractandis *hæreticis* iucundior? Quis in *orthodoxis* concitandis grauior? Quis in schematisticis florulentior, aut picturatiore? Quis sententias interserit aptius? Quis epiphonematibus

nematibus pungit argutius? Quis hypotyposes effin-
git rectius? Quis aut attollit magnificentius, aut deijcit
humilius? Quanta ordinis ratio? Quod consilium?
Quæ transitionum deliciae, quas sæpenumero per sen-
tentiam contextit? Quàm parata latini sermonis copia?
Quæ uocum emphasis, qui delectus? Quanta rerum
supellex? Quæ autorum agmina? Quàm ubique den-
sus & instans sibi? Quàm felici mixtura contextit, con-
cinnat, ac struit omnia? Præterea qui nerui, qui lacerti,
qui uigor, qui actus orationis, ac uita? Ut nusquam ces-
sat, nusquam dormitat, nusquam iacet, nusquam resi-
stet: ut ubique properans, auditorem secum rapit? Ut
semper aliud ex alio pendet, & gemma gemmam tra-
hit? Quàm modulata, quàm numerosa totius oratio-
nis compositio? quàm mire commatis & colis rotatur ac
uoluitur oratio? Quid dicam de festiuitate, qua res tri-
stissimas etiam ille mirifice condijt? Postremo quod
pectus, quanta causæ fiducia? Quis docet apertius?
Quis delectat urbanius? Quis mouet efficacius? Quis
laudat candidius? Quis suadet grauius? Quis hortatur
ardentius? Quis recenset sublimius? Quis instituit san-
ctius? Quis cum amicis fabulatur humanius? Nullum
est enim argumenti genus, in quo ille non luserit: nul-
quàm sui dissimilis. Hæc non admodum mirentur, qui
in hanc palestram nunquàm descenderint. Cæterum
magnarum

magnarum uirium est, tractare sacra tam splendide, simplicia tam erudite, inculta tam polite, retrusa tam dilucide, à sensu communi abhorrentia tam populariter, periculosa tam libere, seuera tam plausibiliter. Aliud est epistolam scribere ad Ciceronis exemplar: & decem se lectis uoculis, Ciceronis simium agere: aliud in grauissimis argumentis, tot excudere uolumina. Aliud est in ficta controuersiola declamare: aliud in serijs fidei negocijs utrisque satisfacere, & his qui nihil requirunt præter scripturæ diuinæ scientiam, & his qui tantum ingenij uires expectant. Atque hæc qui præstat, parum Ciceronianus est? Siquidem quid aliud est esse Ciceronianum, quàm optime dicere, etiam si diuerse dicat? Quãdoquidem ipsi Ciceroni secus dicendum foret, si Hieronymus esset. Alias dicendi uirtutes mireris in alijs: in uno Hieronymo tot pariter dotes cumulatae sunt, ut in eo reperire liceat, quod & in M. Tullio desyderes. Loquitur Cicero, tonat ac fulminat Hieronymus: illius linguam miramur, huius etiam pectus. Quid quod nostro seculo, quanquàm sat feliciter repullularunt bonæ literæ, tamen declamandi prorsus extincta est exercitatio: ut hoc ipsum quid sit eloquenter dicere, non queat nisi à paucissimis iudicari: cum ea res magis usu constet, quàm præceptis. Vt iuxta Græcorum prouerbiũ: Nō una hyrundo uer efficit: ita non una quæpiam dos facit eloquentem

loquentem. In
defensa est,
seculares lit
genium de
monis, in hoc
linguarum
illam uer integ
omnia p
led ad o
iam audi
qua quod nost
hæc fer
tamen f
allegui
uatur à L
iam, sic Lou
dicus sit
locagat f
ac non n
Nisi forte
quas l
ficus Ce
hanc esse u
deductur
prehendas Hi

eloquentem. Inter tot egregios autores: quorum ingenio defensa est, & illustrata CHRISTI religio: alijs defunt seculares literæ, alijs sacræ scripturæ cognitio. In hoc ingenium desyderat Hieronymus, in alio lucem orationis, in hoc neruos, in illo splendorem. Multis defuit linguarum peritia, nonnullis fidei synceritas, quibusdam uitæ integritas. Hieronymus, & unus Hieronymus, sic omnia præstitit: ut si non ad unam aliquam uirtutem, sed ad omnium concentum & summam respicias: dicam audacter, sed uere, nihil habet uel ipsa Græcia, quod nostro opponat Hieronymo. Proferat si possit, & meæ sententiæ non pigebit palinodiam canere. Et tamen hunc uirum, quem ne summi quidem queant assequi, non uerentur calumniari & mediocres. Notatur à Laurentio, quod in libris aduersus Iouinianum, sic Iouis statoris fecerit mentionem, uelut à stando dictus sit, & non potius à sistendo. Quasi uero illic hoc agat Hieronymus, unde dictus sit Iupiter stator, ac non magis ridendi Iouiniani quæsiuerit ansam. Nisi forte cum scribit Martialis: Dicemus ficus quas scimus in arbore nasci:

Dicemus ficos Ceciliane tuos:

uere sensit hanc esse uocum differentiam. Et tamen siue à sistendo deducitur stator, siue à stando, nihil est in quo reprehendas Hieronymum. Quid enim est aliud

I sistere

Omnia præstitit Hieronymus.

Defensus contra Laurentium Val. Hieronymum

uoce, ut nihil aliud esse posset quàm emere. Sed hoc fortasse condonari poterat ætatis calori, quod commentarios in Suetonium iuuenis opinor scripserit. At idem in his commentarijs, quos senex ædidit in asinum Apulei, rursus cædit Hieronymum, quod pexam uestem posuerit, pro detrita, uiliçq, cum Horatius sit usus pro noua & eleganti. Ne nimium operæ ponam in huiusmodi nugis, Primum Hieronymus hoc loco non interpretatur quid senserit Horatius, ne alludens quidem apertius ad illius uerba. Neque statim Boroaldo concesserim, pexam uestem esse nitidam & elegantem: quin uero propius est, genus fuisse uestis, quod uillos haberet, quod genus sunt lanæ non attonsæ. At subucula iam uillis attritis parum congruit cum tunica pexa. Neque Hieronymus pexam tunicam, & nigram subuculam opposuit nouæ & eleganti, sed lineis, sericis, ac candidis, quæ tum in delicijs erant: adeo ut ætate Plinij à barbaris importata, non satis digna uiris Rhomanis haberentur: & notati sunt imperatores aliquot, quod holosericis uterentur. Id ita esse, ipsa Hieronymi uerba declarant: Tunc pexa tunica & nigra subucula uestiebaris, sordidatus & pallidus, & callosam opere gestitans manum: nunc lineis & sericis uestibus, & Atrebatum ac Laodiceæ indumentis ornatus incedis. Proinde pexa uestis, siue noua sit, siue ue-

Aduersus
Baptistam
Pium.

tus, siue uilis, siue preciosa, certe lanæ est. At serica lanæque lanæ non sunt, & candore potissimum commendantur. Et quanquam nunc linearum uestium usus uilis sit ac plæbeius, tamen is olim nobilium erat, & honoris causa primum datus est sacerdotibus, ac proinde nulli monachorum concessus, nisi inter obeunda sacra. Iam illa quæ notauit Baptista Pius in psalmo primo pro צוּב, uertendum fuisse acum aut stipulam, non puluerem: & in Hieremia pro לַמְּוֹרֹת non lamentatrices, sed præficas: prorsus indigna duco quæ refellantur, tantum abest ut existimem non posse defendi. Atque ad hæc ipsa diluenda, uix eloqui possim, quam inuitus descenderim. Poteram illud è truiuo respondere, ab aquila non cerni muscas, uerum paucis ostendere uolui, nec in his minutissimis cessasse, uirum undecunque doctissimum. Illud hætenus offecit Hieronymo, quod ut à plerisque non legitur: ita à paucissimis intelligitur. Alioqui uerum esse fateremur illud egregij pictoris elogium, *μωμῆσται τις δ᾽ ἄστυ μμῆσται*. At posthac quando per uniuersum orbem Christianum reuixerunt bonæ literæ, & non pauca bonæ spei ingenia ad ueterem illam ac germanam Theologiam expergisci cœperunt, Hieronymum ueluti renatum cōmunibus studijs complectamur omnes: hunc singuli sibi ceu peculiarem uindicent. Olim Home-

rum

rum septem urbes sibi certatim afferebant . At Hieronymum uicinitatis iure rapiat , hinc Dalmatia , hinc Pannonia , hinc Italia . Stridon sibi gratuletur , quæ tam eximium orbi lumen produxerit . Triplici nomine sibi gratuletur Italia , primum quod erudierit , deinde quod per baptismum genuerit CHRISTO , postremo quod sanctissimi corpusculi pignus apud se seruet . Hunc ut suum agnoscant Gallia , quas omnes sic peragravit , quasque tot libris nominatim dedicatis instituit . Hunc sibi uindictent Hispani , quos aliquot epistolis ad illos scriptis illustrauit . Hunc exosculetur Germania , quam unico licet uolumine satis & docuit & nobilitauit . Hunc gemino nomine compectatur Græcia , primum ob linguæ commercium : deinde quod orbis magistra , huius uiri literis uicissim adiuta sit . Complectatur Aegyptus , quam toties inuisit , quæque ex doctissimo nobis reddiderit doctiorem . Amplectantur Arabes & Saraceni : quos sua uicinitate reddidit claros . Hunc colant Hebraei , quorum sermonem & literas tantis sudoribus pararit . Hunc omnis quidem rapiat Syria , in qua magnam uitæ suæ partem exegit , sed præcipue Bethlehem , bis felicissima , & quod in hac CHRISTVS natus sit mundo , & quod in eadem Hieronymus natus sit cælo . Hunc omnis sexus , omnis ætas discat ,

I 3 euoluat

70 DIVI EVSEBII HIERONYMI VITA.
evoluat, imbibat. Nullum doctrinæ genus est, quod
hinc non queat adiuuari, nullum uitæ institutum,
quod huius præceptis non formetur. Soli
hæretici Hieronymū horreant & ode-
rint, quos ille solos semper acer-
rimos hostes habuit.

DIVI EVSEBII HIERONYMI VI-
TAE PER DES. ERASMVV
ROTERODAMVVM,

FINIS.

BASILEA

FROB

MA

BASILEAE APVD IOANNEM

FRобенIVM MENSE

MAIO. ANNO.

M. D. XIX.

ONYMI VITA.
strina genasat
lum uice mltima
in formetur. Sol
correat & odor
semper acco
labuit.

ERONYMI

ERASMV

MVM.

S.

Circum Lige
DIV
DIAN
NEN
EPI
TY
PE
SE
BAS